

บทที่ 3

การดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนการพิจารณาในต่างประเทศ

กับหลักการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำ

หลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำนั้น ถือเป็นหลักที่มีขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำนั้น เป็นหลักที่ได้รับยอมรับและนำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายของหลายๆ ประเทศ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ หรือประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ก็ตาม โดยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือประมวลกฎหมาย เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องได้รับความเดือดร้อนถึงหลายครั้งในการกระทำเพียงครั้งเดียว

ในการดำเนินคดีอาญานั้น กระบวนการสอบสวนฟ้องร้องถือจุดเริ่มต้นของการดำเนินคดีอาญา โดยในขั้นนี้ผู้ถูกกล่าวหาอาจถูกใช้มาตรการบังคับได้ ฉะนั้น การปฏิบัติใดๆ ต่อผู้ถูกกล่าวหาจึงต้องกระทำโดยคำนึงถึงหลักสิทธิเสรีภาพต่างๆ มิให้ต้องได้รับความกระทบกระเทือน โดยจะต้องมีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นสอบสวนฟ้องร้องด้วย ดังนั้น หลักการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำจึงถือเป็นหลักการที่สำคัญ ในการดำเนินคดีอาญาไม่ว่าจะในขั้นตอนใดก็ตาม จึงต้องมีการคำนึงถึงหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำด้วย

ในบทนี้ผู้เขียนจะศึกษาว่าหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำในต่างประเทศนั้น มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้อย่างไร มีการนำไปใช้อย่างไร ในขั้นตอนใดบ้างของกระบวนการดำเนินคดีอาญา โดยได้คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาอย่างไร ทั้งนี้ เมื่อได้ศึกษาและเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว ผู้เขียนจะได้นำมาเสนอแนะเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการนำมาใช้ในประเทศไทยต่อไป

3.1 สหรัฐอเมริกา

ในขั้นแรกผู้เขียนจะศึกษาก่อนว่าหลักการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นว่ามีหลักเกณฑ์อะไรบ้าง มีสาระสำคัญอย่างไร และขั้นต่อไปจะศึกษาว่ามีการนำหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำมาใช้กับขั้นตอนการดำเนินคดีในประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างไรบ้าง มีปัญหาในการใช้อำนาจดำเนินคดีเดียวกันต่อตัวผู้ต้องหาคนเดียวกันซ้ำซ้อนกันบ้างหรือไม่ อย่างไร และหลักการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำนั้นได้เข้ามาช่วยคุ้มครองป้องกันมิให้ผู้ต้องหาเดือดร้อนหลายครั้งในการดำเนินคดีชั้นสอบสวนฟ้องร้องหรือไม่ อย่างไร

3.1.1 หลักเกณฑ์การห้ามดำเนินคดีซ้ำ

ในประเทศสหรัฐอเมริกา¹ หลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำถือเป็นหลักการที่สำคัญ โดยประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำไว้ในรัฐธรรมนูญเลขที่เดียว โดยในสหรัฐอเมริกานั้นเรียกหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำว่า หลัก Double Jeopardy โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากกฎหมายกรีกและโรมันโบราณ จนกระทั่งกลายมาเป็นหลักคอมมอนลอว์ของอังกฤษ ภายหลังจากนั้นจึงเข้าสู่ระบบคอมมอนลอว์ของสหรัฐอเมริกา ผ่านทาง Blackstone's Commentaries หลักในคอมมอนลอว์มีอยู่ว่า บุคคลใดจะไม่ถูกนำไปสู่ภัยอันตรายในชีวิตหรือร่างกาย (life or limb) หลายครั้งสำหรับความผิดเดียวกัน (one and same offense) ในปัจจุบันประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 5 (The Fifth Amendment of the United State Constitution) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1971 โดยใช้ภาษาที่มีแนวทางมาจากถ้อยคำของ Blackstone เกี่ยวกับหลักการเรื่องการลงโทษและการยกฟ้องในคดีก่อน (Autrefois convict หรือ former convict และ Autrefois acquit หรือ former acquit) รวมทั้งแนวความคิดเรื่องการอภัยโทษด้วย ซึ่งมีผลเป็นการป้องกันการนำบุคคลที่ถูกพิพากษายกฟ้องหรือลงโทษหรือได้รับการอภัยโทษสำหรับความผิดเดียวกันมาพิจารณาใหม่อีก รัฐทุกรัฐในปัจจุบันได้นำรูปแบบของหลักกฎหมายเรื่องการห้ามดำเนินคดีซ้ำไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของรัฐตน หรือเป็นหลักกฎหมายของรัฐนั้นๆ ซึ่งการบัญญัติกฎหมายใดๆ ขึ้นมาใหม่ก็ไม่อาจจะทำลายสิทธิของพลเมืองที่จะไม่ถูกดำเนินคดีซ้ำตามรัฐธรรมนูญได้²

หลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำ หรือหลัก double jeopardy นี้จะมีความเหมือนกับหลัก former jeopardy ของอังกฤษ (คือ Autrefois convict และ Autrefois acquit) กล่าวคือ ตรงที่จะต้องพิจารณาว่าจำเลยนั้นได้ตกอยู่ในห้วงภัยอันตรายจากการลงโทษ (jeopardy) ในคดีก่อนแล้วหรือไม่ และข้อหาความผิดในคดีก่อนเป็นอันเดียวกันกับข้อหาความผิดในคดีหลังหรือไม่ โดยในประเทศอังกฤษเรียกหลักนี้ว่า former jeopardy ซึ่งก็คือ Autrefois convict (ถูกศาลพิพากษาไปแล้ว) และ Autrefois acquit (การที่ศาลได้พิพากษาว่าได้กระทำผิดไปแล้ว) แต่ก็มีข้อแตกต่างกันตรงที่ว่า หลัก Former Jeopardy ของอังกฤษนั้น จะต้องพิจารณาด้วยว่าในคดีแรกนั้นศาลได้มีคำชี้ขาด (verdict) ว่าจำเลยมีความผิด (convict) แล้วหรือไม่ และหากมีการยกฟ้อง (acquit) คำสั่งนั้นเป็นที่สุดแล้วหรือไม่ แต่หลัก double jeopardy ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ไม่ต้องคำนึงว่าในคดีก่อนจะได้มีคำชี้ขาดเป็นที่สุดแล้วหรือไม่³

¹ กิตติพงษ์ ศิริโรจน์. เล่มเดิม. หน้า 37.

² สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย. เล่มเดิม. หน้า 15.

หลัก double jeopardy ของสหรัฐอเมริกา นั้น ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาคือเป็นสถาบันที่เป็นผู้กำหนดนโยบาย (policy making) เกี่ยวกับปัญหาเรื่อง double jeopardy โดยคำนึงถึงอุดมคติขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน เพราะฉะนั้นจึงไม่ค่อยมีหลักเกณฑ์แน่นอนตายตัวเหมือนกับหลักกฎหมายของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายชีวิตลอร์

ในรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 5 ของประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติเกี่ยวกับหลัก double jeopardy ไว้ว่า “บุคคลใดจะไม่ตกอยู่ในภยันตรายในชีวิตและร่างกายถึงสองครั้งสำหรับความผิดเดียวกันนั้น (...)(N) or no person shall be subject for the same offense to be twice put in jeopardy of life or limb)” โดยหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำในคดีอาญานี้ สามารถนำไปใช้ได้อย่างเต็มที่ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของรัฐต่างๆ ผ่านทางรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 14 (Fourteenth Amendment) ซึ่งนอกจากจะเป็นการห้ามการลงโทษจำเลยสองครั้งแล้ว ยังห้ามไปถึงการห้ามมิให้นำจำเลยมาสู่การพิจารณาคดีโดยข้อหาความผิดอันเดียวกันเป็นครั้งที่สองอีก ไม่ว่าคดีก่อนจำเลยจะถูกลงโทษหรือยกฟ้องก็ตาม ซึ่งคำว่า “ตกอยู่ในภยันตรายเป็นครั้งที่สอง” (twice put in jeopardy) นั้น มีความหมายว่า ความเสี่ยงที่จำเลยจะต้องถูกลงโทษในความผิดที่จำเลยได้เคยถูกพิจารณาไปแล้วนั่นเอง แม้ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาจะใช้คำว่า “ภยันตรายในชีวิตหรือร่างกาย” (jeopardy of life or limb) ก็ตาม แต่ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาก็ได้วินิจฉัยโดยอาศัยหลัก Common Law ว่า จุดมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวน่าจะมีความหมายถึงโทษประเภทอื่นด้วย เช่น โทษปรับ³

ศาลสูงสุดของประเทศสหรัฐอเมริกาได้แปลความหลัก double jeopardy นี้ไว้อย่างกว้างขวางโดยไม่คำนึงว่าจะได้มีการชี้ในความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยแล้วหรือไม่ พนักงานอัยการไม่อาจอุทธรณ์ได้ ถ้าหากว่าเมื่ออุทธรณ์นั้นเมื่อฟังขึ้นแล้วจะต้องมีการพิจารณาคดีใหม่ ทำให้จำเลยต้องได้รับการพิจารณาเป็นครั้งที่สอง ในกรณีที่พนักงานอัยการเสนอพยานหลักฐานไม่เพียงพอ เป็นเหตุให้ปล่อยตัวจำเลยพนักงานอัยการก็ไม่มีอำนาจอุทธรณ์ได้เช่นกัน⁴

หลัก double jeopardy นั้นถือเป็นหลักการต่อสู้ในวิธีพิจารณาความ ซึ่งเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้จำเลยต้องถูกดำเนินคดีเป็นครั้งที่สอง หลังจากคดีแรกซึ่งเป็นเรื่องเดียวกันได้ตัดสินแล้ว โดยหลัก double jeopardy จะคุ้มครองจำเลย 3 กรณีด้วยกัน กล่าวคือ

³ เล่มเดิม. หน้า 15-16.

⁴ พัลลภ แพทย์ไชยวงศ์. เล่มเดิม. หน้า 14.

1) คຸ້ມครองไมให้มีการฟ้องชำระหรือพิจารณาพิพากษาชำระในความผิดเดียวกัน หลังจากศาลพิพากษายกฟ้องแล้ว

2) คຸ້ມครองไมให้มีการฟ้องชำระหรือพิจารณาพิพากษาชำระในความผิดเดียวกัน หลังจากศาลพิพากษาลงโทษแล้ว

3) คຸ້ມครองไมให้มีการลงโทษแบบทวีคูณในความผิดเดียวกัน⁵

หลัก double jeopardy นี้ ในประเทศสหรัฐอเมริกาจะวางหลักเอาไว้เลยว่า ให้ใช้ได้เฉพาะในคดีอาญาเท่านั้น ไม่ว่าการพิจารณาคดีนั้นจะเป็นการพิจารณาโดยใช้ลูกขุนหรือโดยผู้พิพากษาก็ตาม จะไม่ใช้กับคดีประเภทอื่น เพราะวัตถุประสงค์ในเรื่องนี้จะมุ่งไปที่โทษเป็นสำคัญ อันแสดงให้เห็นถึงอันตรายของโทษที่จะเกิดขึ้นกับจำเลย เมื่อเขาถูกนำตัวไปพิจารณาในศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีโดยสมบูรณ์ ดังนั้น หากเป็นกรณีที่หน่วยงานด้านบริหารของรัฐมีคำสั่งยกเลิกใบอนุญาตประกอบธุรกิจของบุคคลที่ถูกฟ้องนั้นด้วย จึงเข้าหลักเกณฑ์ของหลัก double jeopardy นี้ นอกจากนี้ หลัก double jeopardy ยังไม่นำไปใช้บังคับกับกระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับระเบียบข้อบังคับของศาล เช่น เรื่องละเมิดอำนาจศาล หรือมาตรการเกี่ยวกับระเบียบราชทัณฑ์หรือบทลงโทษในทางปกครอง (administrative sanctions) ที่ใช้บังคับกับนักโทษในกรณีปฏิบัติฝ่าฝืนกฎข้อบังคับของฝ่ายราชทัณฑ์อีกด้วย⁶

หลักเกณฑ์ของหลัก Double Jeopardy นั้น จะต้องประกอบด้วยกรณีดังนี้ คือ

1) คดีแรกต้องปรากฏว่าจำเลยตกอยู่ในห้วงอันตรายแล้ว (Jeopardy attached) โดยในกรณีนี้โจทก์จะมาฟ้องจำเลยเป็นคดีใหม่ไม่ได้ การที่จะพิจารณาว่าจำเลยอยู่ห้วงอันตรายแล้วหรือไม่แยกได้เป็น 2 กรณี กล่าวคือ

(1) ในกรณีที่ศาลพิจารณาคดีโดยไม่ใช้ลูกขุน (nonjury trial) ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้วางหลักไว้ว่า จำเลยจะตกอยู่ในห้วงอันตรายก็ต่อเมื่อศาลเริ่มรับฟังพยานหลักฐาน⁷

(2) ในคดีที่ศาลพิจารณาคดีโดยใช้ลูกขุน (jury trial) ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้วางหลักไว้ว่า จำเลยจะตกอยู่ในห้วงอันตรายก็ต่อเมื่อลูกขุนทั้งหมดที่ถูกเรียกเข้ามาสาบานตัว

⁵ กิตติพงษ์ ศิริโรจน์. เล่มเดิม. หน้า 39-40.

⁶ เล่มเดิม. หน้า 43.

⁷ คดีที่วางหลักไว้คือ คดี Lee V. United states. 432 u.s.23 (1977) cited in 21 Am Jur 2d, p. 455.

(ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน กิตติพงษ์ ศิริโรจน์. เล่มเดิม. หน้า 44).

เข้าทำหน้าที่แล้ว⁸ แต่ถ้าลูกขุนที่ถูกเรียกเข้ามายังสาบานตนไม่ครบทุกคนก็ยังถือว่าไม่ได้ว่าจำเลยตกอยู่ในห้วงก้นทราย⁹

แต่กระบวนการพิจารณาในขั้นตอนก่อนการพิจารณาคดี ซึ่งก็คือ ชั้นไต่สวนมูลฟ้อง และชั้นยื่นฟ้องนั้น แม้จะมีการสืบพยานด้วย ก็ไม่ถือว่าจำเลยตกอยู่ในห้วงก้นทรายแล้ว¹⁰

แต่ในชั้นก่อนการพิจารณาคดีนี้ ก็มีแนวคิดเกี่ยวกับหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำอยู่ด้วย ในที่นี้ก็คือ หลักการมีอำนาจก่อนของศาล หรือเรียกอีกอย่างว่าหลัก priority principle ซึ่งเป็นกรณีที่ ในคดีเดียวกันนั้นมีศาลหลายศาลซึ่งมีเขตอำนาจทับซ้อนกันอยู่ โดยศาลที่เข้าปฏิบัติการในดำเนินคดีนั้นก่อนเป็นอันดับแรกจะมีเขตอำนาจแต่เพียงผู้เดียวในการดำเนินการในคดีนั้นต่อไป ส่วนศาลอื่นที่มีเขตอำนาจทับซ้อนกันในคดีเดียวกันนั้นอยู่ก็ไม่อาจที่จะเข้าไปแทรกแซงกระบวนการที่ค้างอยู่ในศาลที่เข้าดำเนินการก่อนนั้นได้ ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้ตกอยู่ภายใต้หลักการมีอำนาจก่อนของศาลนั่นเอง¹¹

ในการป้องกันมิให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องได้รับความเดือดร้อนหลายครั้งจากการใช้อำนาจในขั้นตอนการดำเนินคดีในชั้นเจ้าพนักงานนั้น ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้วางหลักเกณฑ์ เกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ด้วย กล่าวคือ หลักการมีอำนาจก่อนของศาลนั้นถือเป็นการป้องกันมิให้คดีเดียวกันอยู่ในอำนาจของศาลหลายศาล โดยการสอบสวนฟ้องร้องจะเริ่มขึ้นเมื่อมีคำร้องทุกข์เป็นทางการต่อศาล หรือได้มีการออกหมายแล้ว ดังนั้นศาลจึงเป็นผู้ที่ใช้มาตรการบังคับในการดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงาน จึงไม่มีปัญหาว่าผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับความเดือดร้อนหลายครั้ง และการร้องทุกข์ก็สามารถทำได้

⁸ คดีที่วางหลักไว้ คือ คดี Critz v. Brez, 437 u.s.28 (1977) cited by Sanford H.Kadish, Stephen J. Schulhofer, Kadish and Paulsen, Criminal law and its processes, 3rd ed., Little, Brown and Company (Canada) Limited, 1980 (supplement) p.406,407 คดีนี้เกิดปัญหาว่า ในรัฐ Montana คดีที่ศาลพิจารณาคดีโดยใช้ลูกขุนนั้นมีกฎหมายบัญญัติว่า jeopardy จะไม่ attached เมื่อลูกขุนสาบานตัวเข้าทำหน้าที่ ซึ่งศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้วางหลักไว้ในคดีนี้ด้วยว่า คดีที่ศาลพิจารณาคดีโดยใช้ลูกขุนของรัฐทุกรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาจะต้องพิจารณาว่า jeopardy attached เมื่อลูกขุนสาบานตัวเข้าทำหน้าที่แล้วตามหลักของสหรัฐ (federal) (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน กิตติพงษ์ ศิริโรจน์. เล่มเดิม. หน้า 44-45).

⁹ กิตติพงษ์ ศิริโรจน์. เล่มเดิม. หน้า 43-44.

¹⁰ คดีที่วางหลักไว้ คือ คดี Collins v. Loisel, 262 us 426, cited in supranote 6, p. 458. ขั้นตอนที่น่าจะจำเลยมาปรากฏตัวต่อศาลมี 3 ขั้นตอน คือ ชั้นไต่สวนมูลฟ้อง (preliminary hearing) ชั้นยื่นฟ้อง (arraignment) และชั้นพิจารณา (trial) ดังนั้น ก่อนที่จะถึงชั้นพิจารณา ยังไม่ถือว่าจำเลยตกอยู่ในห้วงก้นทราย (ดูรายละเอียดใน กิตติพงษ์ ศิริโรจน์. เล่มเดิม. หน้า 45).

¹¹ สมศักดิ์ ประกอบแสงสวน. เล่มเดิม. หน้า 63.

เพียงครั้งเดียวเท่านั้น ทำให้มีการดำเนินคดีโดยหน่วยงานที่มีอำนาจเพียงหน่วยงานเดียว ปัญหาการดำเนินคดีซ้ำในชั้นเจ้าพนักงานจึงไม่เกิดขึ้น¹²

2) ความผิดในคดีหลังและคดีก่อนเป็นความผิดเดียวกัน กล่าวคือ การฟ้องคดีหลังในความผิดทางอาญาจะกระทำได้อีกเมื่อคดีหลังนั้นเป็นการกระทำหรือเป็นความผิดอาญาอันเดียวกันโดยไม่จำเป็นต้องเป็นความผิดที่เหมือนกันอย่างสมบูรณ์เพียงแต่เหมือนกันในองค์ประกอบที่สำคัญก็เพียงพอแล้ว

คำว่า same offense หรือที่เรียกว่า ความผิดอันเดียวกัน ตามที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น เนื่องเป็นคำที่มีความหมายไม่แน่นอน ทำให้ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและความไม่เสมอภาคในการปฏิบัติต่อจำเลย ในการพิจารณาคำว่า same offense นั้น มีหลักในการพิจารณามีอยู่ 2 วิธี คือ

(1) วิธี same-evidence-test วิธีนี้เป็นวิธีที่ได้รับความนิยมมากที่สุด โดยศาลได้รับแนวความคิดนี้มาจากกฎหมาย Common Law ของอังกฤษ และใช้มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1871 หลักพิจารณาของวิธีนี้มีว่า การที่จะพิจารณาว่าความผิดในคำฟ้องฉบับแรกกับความผิดตามคำฟ้องฉบับหลังนั้นจะเป็นความผิดอันเดียวกันหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาว่าแต่ละความผิดนั้น ต้องการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอันเดียวกันโดยใช้พยานหลักฐานอย่างเดียวกันหรือไม่

(2) วิธี same-transaction-test วิธีนี้มีหลักอยู่ว่า ความผิดที่จำเลยถูกกล่าวหาว่านั้นเกิดจากการกระทำในทางอาญาอันใดอันหนึ่ง จำเลยต้องถูกฟ้องไปในคดีเดียวกันไม่ว่าจะเป็นการกระทำซ้ำในความผิดเดียวกันหรือเป็นความผิดที่เกิดขึ้นจากการกระทำโดยในตัวของมันเองเป็นความผิดซึ่งแยกจากกันได้ก็ตาม เช่น ความผิดฐาน burglary กับ larceny เป็นต้น ก็ต้องถูกดำเนินคดีไปในคดีเดียวกันโดยถือว่าเป็นความผิดเดียวกัน¹³

หลัก double jeopardy นั้น ถือเป็นหลักที่มีอยู่ในวิธีพิจารณาความ โดยหลัก double jeopardy นั้นอนุญาตให้จำเลยสามารถปกป้องตนเองได้ แต่ทั้งนี้ ก็ไม่ได้หมายความว่าจำเลยจะสามารถนำหลัก double jeopardy นี้มาใช้เป็นข้อต่อสู้ได้ในการพิจารณาคดีครั้งหลังเสมอไป เช่น ในการพิจารณาคดีครั้งที่สองซึ่งมีขึ้นภายหลังจากการพิจารณาคดีแรกยังไม่ยุติ กรณีจึงยังไม่ถือเป็นการฝ่าฝืนหลัก double jeopardy เนื่องจากในการพิจารณาคดีที่ยังไม่มีข้อยุตินั้นเป็นการพิจารณาที่ยังไม่มีคำพิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ เป็นต้น นอกจากนี้แม้ว่าหลัก double jeopardy นั้นจำเลยจะสามารถนำเป็นข้อต่อสู้ในคดีอาญาว่าการกระทำความผิดครั้งเดียวต้องไม่ถูกพิจารณาหรือ

¹² สุริดา กาญจนวงษ์. เล่มเดิม. หน้า 22.

¹³ กิตติพงษ์ ศิริโรจน์. เล่มเดิม. หน้า 53.

พิพากษาลงโทษอีกเป็นครั้งที่สองก็ตาม แต่ข้อต่อสู้นี้จะใช้ไม่ได้หากข้อหาที่ฟ้องไม่ทับซ้อนกัน โดยมีคดีที่วางหลักเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ คือคดี Blockbuster v. United States ที่ว่าการลงโทษจำเลยด้วยเหตุจากการกระทำเดียวกันทั้งฐานขัดขวางความยุติธรรมตามมาตรา 1503 และตามความผิดเฉพาะบทอื่นอีก ไม่ถือเป็นการขัดหลักการห้ามพิจารณาพิพากษาลงโทษการกระทำอันเดียวซ้ำสอง double jeopardy หากกฎหมายในแต่ละบทมีองค์ประกอบความรับผิดทางอาญาอย่างน้อยหนึ่งองค์แตกต่างกัน¹⁴

อย่างไรก็ตามมีข้อยกเว้นของหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำ หรือหลัก double jeopardy อยู่ว่า ในกรณีที่ถูกลดโทษให้พ้นโทษ ถ้าการพิจารณาคดีในครั้งแรกได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นการหลอกลวงหรือทำปลอมขึ้น หลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำจะไม่ถูกห้ามมิให้มีการพิจารณาคดีใหม่ ซึ่งมีคำพิพากษารับรองไว้ คือ คดี Illinois V. Aleman โดยศาลฎีกาได้วางหลักไว้ว่า ผู้ที่ให้สินบนแก่ผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีนั้นและพ้นผิดจากการเป็นฆาตกรจะต้องล่าบากอีกครั้งหนึ่ง เพราะว่าในการพิจารณาคดีครั้งแรกเขาให้สินบนเพื่อปกป้องตนเอง มิให้ตกอยู่ในอันตรายที่เขาสมควรจะได้รับส่วนอีกข้อยกเว้นหนึ่งคือ พนักงานอัยการอาจอุทธรณ์เมื่อผู้พิพากษาในคดีเข้าข้างตามคำตัดสินของคณะลูกขุนว่าจำเลยมีความผิด เป็นคำพิพากษาที่ไม่ยุติธรรมต่อจำเลย การอุทธรณ์ที่สำเร็จจะกลับคำตัดสินของคณะลูกขุน และจะไม่ทำให้จำเลยต้องตกอยู่ในอันตรายของการพิจารณาอีกครั้ง¹⁵

3.1.2 การดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนการพิจารณากับหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำ

ในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น หลักการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำหรือหลัก double jeopardy นั้น ประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 5 (The Fifth Amendment of the United State Constitution) โดยมีบทบัญญัติว่า “บุคคลจะต้องไม่ตกอยู่ในความเสี่ยงสองครั้งสำหรับความผิดเดียวกัน” อันเป็นหลักกฎหมายที่มีไว้เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล¹⁶

จากแนวความคิดในเรื่องหลัก double jeopardy ในประเทศสหรัฐอเมริกานี้เอง ทำให้เกิดหลักกฎหมายขึ้นมาว่า หากภายในมลรัฐเดียวกันนั้นปรากฏว่ามีศาลสองศาลมีเขตอำนาจเหนือความผิดเดียวกันแล้ว ฉะนั้น ในการสอบสวนฟ้องร้องจึงต้องกระทำในนามของมลรัฐเท่านั้น เนื่องจากศาลที่มีเขตอำนาจทับซ้อนกันภายในมลรัฐเดียวกันนั้น ล้วนแต่มีต้นกำเนิดอำนาจมาจากอำนาจรัฐอันเดียวกัน ซึ่งหากปล่อยให้มีการสอบสวนฟ้องร้องในความผิดอันเดียวกันในศาลหลายศาลใน

¹⁴ สุริดา กาญจนวงศ์. เล่มเดิม. หน้า 23,24

¹⁵ พัลลภ แพทย์ไชยวงศ์. เล่มเดิม. หน้า 16.

¹⁶ สมศักดิ์ ประกอบแสงสว. เล่มเดิม. หน้า 62.

มลรัฐเดียวกันก็จะก่อให้เกิดความเสี่ยงสองครั้งขึ้นได้ (double jeopardy)¹⁷ โดยหลักแล้วภายในมลรัฐหนึ่งๆ จึงต้องมีอำนาจรัฐเพียงอำนาจเดียวเท่านั้น จึงไม่สามารถที่จะลงโทษผู้ถูกกล่าวหาหลายครั้งในความผิดเดียวกัน แต่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันหรือพร้อมกันหลายๆ เขตการปกครองย่อยภายในมลรัฐนั้นได้¹⁸

ในขั้นก่อนการพิจารณาคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น จะประกอบไปด้วยองค์กรหรือบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องในโครงสร้างหรือขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาอยู่หลายฝ่าย โดยมีตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล ซึ่งถือเป็นองค์กรที่เป็นหลักหรือเป็นองค์กรที่สำคัญในกระบวนการทางอาญาอย่างมาก โดยในแต่ละองค์กรจะมีการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ต่อกันไว้อย่างเหมาะสมและมีความต่อเนื่องในการดำเนินการ¹⁹

ซึ่งในกระบวนการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานในขั้นก่อนการพิจารณาคดีนั้น องค์กรหรือบุคคลที่เป็นผู้ใช้มาตรการบังคับในการควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญาในที่นี้ก็คือ ศาลหรือคณะลูกขุนใหญ่ มิใช่ตำรวจหรือพนักงานอัยการแต่อย่างใด²⁰ กล่าวคือ โดยหลักแล้วหลังจากที่ได้มีการจับกุมผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดมายังสถานีตำรวจเพื่อดำเนินการแล้ว ตำรวจจะต้องนำตัวผู้ถูกจับไปสู่ศาลครั้งแรกที่เรียกกันว่า first appearance หรือ initial appearance กล่าวคือ เมื่อจับกุมผู้ต้องหาไม่ว่าจะโดยมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม จะต้องนำตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหามายังศาลแมจิสเตรทหรือจัสติสออฟเดอะพีซ (magistrate or justice of the peace)²¹ โดยไม่ชักช้า แม้ว่าเมื่อสอบสวนแล้วปรากฏว่าผู้ต้องหาไม่ผิดก็ยังคงต้องนำตัวมาให้ศาลแมจิสเตรท

¹⁷ George S. Gulick and Robert T. Kimbrough, op. cit., footnote 24, p. 443.

¹⁸ Ibid. p. 491.

¹⁹ สุพิศ ปรานิศพลกรัง. (2528). *การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ต้องหาโดยองค์กรตุลาการในขั้นก่อนการพิจารณา: ศึกษาเปรียบเทียบกรณีไทยและสหรัฐอเมริกา*. หน้า 136.

²⁰ สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย. เล่มเดิม. หน้า 62.

²¹ ในนครมักจะเรียกว่า magistrate และในชนบทจะเรียกว่า justice of the peace ตำแหน่งนี้เป็นตำแหน่งที่มาโดยทางการเมือง กล่าวคือ ถ้ามามีการเลือกตั้งก็ต้องสมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคใดพรรคหนึ่ง แต่ถ้ามาโดยการแต่งตั้งก็กระทำโดยผู้ว่าการรัฐหรือนายกเทศมนตรีซึ่งก็ได้ตำแหน่งมาโดยการเลือกตั้ง โดยปกติผู้ที่จะเป็นแมจิสเตรทไม่มีข้อกำหนดว่าจะต้องสำเร็จวิชากฎหมายก่อน เพราะหน้าที่ที่ทำไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้เกินกว่าคนที่มีความเฉลียวฉลาดพอสมควร แมจิสเตรทนี้มีรายได้จากค่าธรรมเนียม แต่บางรัฐก็เป็นตำแหน่งเงินเดือนประจำ ในนครใหญ่โดยปกติก็มีศาลแมจิสเตรทหนึ่งศาลต่อทุกสถานีตำรวจและบางที่ก็นั่งพิจารณาคดีอาญาในสถานีตำรวจนั่นเอง แมจิสเตรทนั่งพิจารณาคดีคนเดียวก็เป็นองค์กรคณะมีอำนาจออกหมายเรียก หมายจับ หมายค้น ทำการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา (ดู อุททิศ แสน โฆสสิก. การดำเนินคดีอาญาในสหรัฐอเมริกา. หน้า 17. และดู สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย. เล่มเดิม. หน้า 58-59).

เป็นผู้ดำเนินการส่งปล่อยตัว ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ตำรวจใช้อำนาจจับกุมโดยไม่มีหลักฐาน การนำตัวผู้ต้องหาไปยังศาลแมจิสเตรตต้องทำโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ และโดยปราศจากความล่าช้าโดยไม่สมควร²² แต่ว่าเพียงใดจึงถือว่าปราศจากความล่าช้าอันไม่สมควรนั้น ต้องพิจารณาแล้วแต่กรณีไป²³ ซึ่งศาลจะไม่รับฟังถ้อยคำใดๆ ที่ได้มาภายหลังจากการควบคุมตัวที่นานเกินควร แม้ว่าจะเป็นคำรับสารภาพโดยสมัครใจก็ตาม²⁴ โดยปกติหากมีการจับกุมเมื่อแมจิสเตรตไม่ได้นั่งพิจารณาก็ต้องนำตัวมาเพื่อนั่งพิจารณาในวันรุ่งขึ้น หากตำรวจนำตัวผู้ต้องหาไปยังแมจิสเตรตโดยไม่มีหลักฐานเพียงพอด้วย หากไม่นำตัวผู้ต้องหาไปยังแมจิสเตรตทันที ผู้ต้องหาอาจร้องขอต่อศาลเพื่อให้พิจารณาส่งปล่อยตัวได้²⁵

โดยเมื่อผู้ต้องหาถูกนำตัวมายังศาลแมจิสเตรตแล้ว แมจิสเตรตจะมีหน้าที่เกี่ยวกับคดีอาญา 2 ประการ ดังนี้ คือ²⁶

(1) พิจารณาและพิพากษาคดีเบ็ดเตล็ดหรือความผิดเล็กน้อย²⁷ ความผิดเหล่านี้มีเป็นจำนวนมากมาย ซึ่งแมจิสเตรตได้ช่วยแบ่งเบาจากศาลพิจารณา (trial court) ในกรณีนี้เมื่อผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดมายังที่ทำการของแมจิสเตรตแล้ว หลังจากแมจิสเตรตได้ฟังข้อกล่าวหาและข้อแก้ตัวก็จะตัดสินคดีไปทันที ในการพิจารณานี้จำเลยอาจมีทนายก็ได้ โดยถ้าคู่ความไม่พอใจวิธีการพิจารณาคัดสินคดีของแมจิสเตรต คู่ความก็มีสิทธิที่จะแถลงขอนาคิดนั้นไปฟ้องร้องยัง

²² การสอบถามผู้ถูกจับเกี่ยวกับความผิด การไม่ดำเนินการ booking โดยฉับพลันและการชักช้าเพราะวัตถุประสงค์ของการสืบสวนสอบสวน ถือว่าไม่มีเหตุอันสมควร (ดู George S. Gulick and Robert T. Kimbrough, *American Jurisprudence*, 2nd Ed., 21: 678. และดู สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย. เล่มเดิม. หน้า 58-59.)

²³ กฎหมายของรัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกาและของมลรัฐต่างๆ ได้มีบทบัญญัติในเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจน เช่น ระบุว่าจะต้องมีการนำตัวผู้ต้องหาไปยังศาล “โดยไม่ชักช้า” หรือ “ภายใน 24 ชั่วโมง” หรือ “ภายใน 48 ชั่วโมง” เป็นต้น (ดู เกียรติจร วัจนะสวัสดิ์. ค. (2521, มีนาคม-พฤษภาคม). “การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวน: ตัวอย่างของสหรัฐอเมริกา”. *วารสารนิติศาสตร์*, ปีที่ 9 ฉบับที่ 4 หน้า 47).

²⁴ เกียรติจร วัจนะสวัสดิ์ ค. เล่มเดิม. หน้า 54.

²⁵ อุททิศ แสนโสมลิก. เล่มเดิม. หน้า 31.

²⁶ สัตยา อรุณธรี. (2520). *อำนาจของพนักงานอัยการเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา*. หน้า 91.

²⁷ เช่น เมาสุราในที่สาธารณะ ประพฤติตนเป็นหญิงโสเภณี หรือผิดกฎจราจร ซึ่งพอจะเทียบได้กับความผิดหลัโทษของไทย (ดู อุททิศ แสนโสมลิก. เล่มเดิม. หน้า 35. และดู A.C. Germann, Frank D. Day and Robert R.J. Gallati, op. cit., footnote 2, p. 181-182, 191. และดู สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย. เล่มเดิม. หน้า 59-60).

county court²⁸ เพื่อที่จะให้มีการพิจารณาคดีใหม่ กรณีนี้ไม่ถือเป็นการฟ้องซ้ำ เพราะในชั้นพิจารณาแมจิสเตรทนี้เป็นการวินิจฉัยการกล่าวหา ไม่ใช่เรื่องฟ้องการกล่าวหาผู้ต้องหาในชั้นนี้จึงไม่ใช่การฟ้องร้อง และเมื่อคดีไปถึง county court จึงจะถือเป็นการฟ้องคดีและพิจารณาคดีในศาลอย่างแท้จริง²⁹ ซึ่งในทางปฏิบัติเกือบเรียกได้ว่าไม่มีการนำคดีไปสู่ศาลชั้นต้น หรือ county court เลยเมื่อศาลแมจิสเตรทตัดสินแล้ว³⁰

(2) ทำการไต่สวนชั้นต้นหรือไต่สวนมูลฟ้องในคดีซึ่งศาลแมจิสเตรทเองไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา เพื่อวินิจฉัยว่ามีหลักฐานสมควรควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ดำเนินคดีต่อไปหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่มีหลักฐานพอที่จะสั่งปล่อยตัวไป แม้จะเห็นว่าต่อไปตำรวจอาจจะค้นหาหลักฐานเพิ่มเติมมาได้จนพอเพียง ทั้งนี้ก็เพื่อคุ้มครองผู้ต้องหาจากการรบกวนและต้องเสียเงินเสียทองในการแก้คดีต่อไป ในชั้นตอนนี้เมื่อตำรวจได้นำตัวผู้ต้องหาในคดีอาญามายังที่ทำการของแมจิสเตรทแล้วตำรวจจะกล่าวหาผู้ต้องหานั้นแต่แมจิสเตรทด้วยวิธี inform คือ เล่าเรื่องและพฤติกรรมที่หาว่าผู้นั้นกระทำความผิดโดยยังไม่มี การซักพยานในชั้นนี้ จากนั้นแมจิสเตรทก็มีหน้าที่ที่จะชี้แจงและอธิบายข้อกล่าวหาให้ผู้กระทำความผิดทราบ รวมทั้งแจ้งสิทธิของผู้ต้องหาอันได้แก่สิทธิที่จะได้รับประกันตัว สิทธิที่จะมีและพบทนาย สิทธิที่จะได้รับการไต่สวนมูลฟ้องหรือการไต่สวนชั้นต้น (Preliminary Examination)³¹ ซึ่งผู้ต้องหาอาจสละสิทธิการได้รับการไต่สวนนี้เสียก็ได้ ซึ่งกรณีสละสิทธินี้ผู้ต้องหาก็คจะถูกควบคุมตัวไว้ดำเนินคดีต่อไป โดยแมจิสเตรทจะส่งตัวผู้ต้องหาไปยัง district court เพื่อดำเนินการต่อไป แต่ในกรณีที่ผู้ต้องหาขอใช้สิทธิในการไต่สวนมูลฟ้องหรือไต่สวนชั้นต้น แมจิสเตรทก็จะให้ผู้กล่าวหา (ตำรวจหรืออัยการ) นำพยานหลักฐานเข้าแสดงมูลฟ้อง ในการนี้ผู้ต้องหาอาจถามค้านพยานผู้กล่าวหาและนำพยานของตนเข้าสืบหักล้างได้ แมจิสเตรทจะฟัง

²⁸ เป็นศาลชั้นต้นของมลรัฐ ซึ่งเรียกต่างกันไปในแต่ละรัฐ คือ district court, county court, superior court หรือ circuit court มีอำนาจหน้าที่พิจารณาคดีชั้นต้นและเป็นศาลอุทธรณ์คำตัดสินของศาลแมจิสเตรท ใน county ตามชนบทจะมีหนึ่งศาลต่อหนึ่ง county หรือบางทีก็มีหนึ่งศาลต่อหลาย county โดยศาลไปนั่งพิจารณาตาม county ต่างๆ สลับกันไป ส่วนในนครหรือในเมืองมักมีศาลชั้นต้นหลายศาล โดยบางแห่งบางศาลพิจารณาคดีเป็นประเภททำนองเดียวกับศาลแพ่งศาลอาญาของไทย แต่บางแห่งศาลทุกศาลพิจารณาคดีได้ทุกประเภท (ดู อุททิศ แสนโสมสีก, การดำเนินคดีอาญาในสหรัฐอเมริกา, หน้า 16. และ ดู สมศักดิ์ ประกอบแสงสว. เล่มเดิม, หน้า 59-60.)

²⁹ ชนิญญา ชัยสุวรรณ. (2526). การใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดีอาญาของอัยการ. หน้า 91.

³⁰ สมศักดิ์ ประกอบแสงสว. เล่มเดิม, หน้า 59-60.

³¹ การไต่สวนมูลฟ้องนี้ไม่ใช่สิทธิตามรัฐธรรมนูญทั่วไป (ดู George S. Gulick and Robert T. Kimbrough, op. cit., footnote 24, p. 681. และดู สมศักดิ์ ประกอบแสงสว. เล่มเดิม, หน้า 60).

พยานหลักฐานทั้งสองฝ่ายพอสมควร ถ้าเห็นว่าคดีมีมูล (probable cause) ก็จะส่งตัวผู้กระทำความผิดพร้อมกับหลักฐานต่างๆ ที่ได้จาก การไต่สวนไปเพื่อการพิจารณาคดีต่อไป แต่ถ้าเห็นว่าคดีไม่มีมูลก็จะตั้งปล่อยผู้กระทำความผิดไปทันที³² การส่งไปพิจารณาคดีนั้นอาจจะส่งไปยังคณะลูกขุนใหญ่หรือศาลสูงก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดของความผิด³³ ซึ่งภายใต้ Common Law นั้น ในคดีความผิดประเภท misdemeanor อัยการจะเสนอคำฟ้องแบบ information กล่าวคือ เป็นคำฟ้องหรือคำกล่าวหาที่อัยการทำขึ้นได้เอง แต่ในกรณีความผิดประเภท felony นั้น อัยการจะต้องเสนอคำฟ้องแบบ indictment³⁴ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะลูกขุนใหญ่แล้ว หลักการดังกล่าวได้มาบัญญัติไว้ใน The Fifth Amendment³⁵ ซึ่งได้กล่าวแล้วว่า การลงนามใน information ลงนามโดยอัยการ ส่วน indictment นั้นลงนามโดยหัวหน้าคณะลูกขุนใหญ่ อย่างไรก็ตาม หากไม่มีรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบังคับเอาไว้แล้ว การไต่สวนมูลฟ้องโดยศาลแมจิสเตรทที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น (committing magistrate) จะไม่มีความจำเป็นต้องกระทำสำหรับการฟ้องแบบ information ในคดี misdemeanor³⁶

โดยในการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนการพิจารณานั้น ก็ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดในเรื่องหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำด้วยเช่นกัน โดยทำให้เกิดมี “หลักการมีอำนาจก่อนของศาล (principle of priority)” กล่าวคือ โดยปกติแล้วศาลหรือคณะลูกขุนใหญ่ต่างก็มีเขตอำนาจของตนในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งในกรณีที่ศาลหลายศาลมีเขตอำนาจทับซ้อนกันอยู่ในคดีเดียวกันแล้ว ศาลที่เข้าดำเนินการเกี่ยวกับคดีนั้นเป็นลำดับแรกจะมีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้นในการดำเนินกระบวนการเกี่ยวกับคดีนั้นต่อไป หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ทันทีที่ศาลศาลหนึ่งซึ่งมีเขตอำนาจทับซ้อนกันได้เริ่มปฏิบัติหน้าที่ในเขตอำนาจของตนเหนือคดีหนึ่ง อำนาจของศาลดังกล่าวในการจัดการกับการกระทำความผิดในคดีนั้นก็จะมีแต่เพียงผู้เดียวจนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์ เว้นแต่จะเป็นการทบทวนคำพิพากษาโดยศาลอุทธรณ์ และศาลอื่นซึ่งมีเขตอำนาจทับซ้อนในคดีนั้นก็ไม่ว่าจะเข้าไปแทรกแซงกระบวนการพิจารณาที่ค้างอยู่นั้นได้ โดยในกรณีดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นกรณีของการตกอยู่ภายใต้บังคับของหลักการมีอำนาจก่อนของศาลนั่นเอง³⁷

³² สัตยา อรุณราชวี. เล่มเดิม. หน้า 91.

³³ A.C. Germann, Frank D. Day and Robert R.J. Gallati, op. cit., footnote 2, p. 181-182, 191.

³⁴ Edward Eldefonso and Alan R. Coffey, Criminal Law (New York: Harper & Row Publishers, 1981.), p. 130.

³⁵ สุพิศ ปราณิตพลกรัง. เล่มเดิม. หน้า 172 และ 174.

³⁶ George S. Gulick and Robert T. Kimbrough, op. cit., footnote 24, p. 682.

³⁷ George S. Gulick and Robert T. Kimbrough, American Jurisprudence, 2nd. Ed., 20:481.

มีผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักการมีอำนาจก่อนของศาลไว้หลายความเห็นด้วยกัน ยกตัวอย่างเช่น เพื่อเป็นการถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ (comity) ระหว่างศาลด้วยกัน แต่ก็มีผู้โต้แย้งว่า หลักการมีอำนาจก่อนของศาลนี้ถือเป็นหลักการอันเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่ศาลทุกศาลจะต้องถือปฏิบัติตาม โดยเหตุผลสำคัญที่ทำให้เกิดหลักการมีอำนาจก่อนของศาลขึ้น ก็คือ เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างศาลและสร้างความสับสนเกี่ยวกับเขตอำนาจของศาลนั่นเอง รวมตลอดถึงยังเป็นการช่วยป้องกันไม่ให้บุคคลคนเดียวกันจะต้องตกอยู่ในการพิจารณาคดีเดียวกันมากกว่าหนึ่งครั้ง หรือมากกว่าหนึ่งศาลนั่นเอง³⁸ โดยในเหตุผลดังกล่าวนี้ก็ได้มีคำพิพากษาของศาลรับรองเอาไว้ด้วยเช่นกัน³⁹

ในการพิจารณาว่าคดีใดคดีหนึ่งตกอยู่ภายในเขตอำนาจของศาลหนึ่งแล้วหรือไม่ ทำให้ศาลอื่นที่มีเขตอำนาจเหนือคดีเดียวกันนั้นไม่อาจที่จะเข้าไปดำเนินการใดๆ ในคดีนั้นได้อีกนั้น มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้คือ

1) คดีที่มีการฟ้องด้วย indictment กล่าวคือ เป็นการฟ้องคดีในนามของรัฐบาลของคณะลูกขุนใหญ่ (grand jury) โดยการฟ้องคดีในประเภทนี้จะถูกควบคุมและวางโครงสร้างโดยอัยการ และคณะลูกขุนใหญ่จะพิจารณาว่า คดีมีมูล (true bill) หรือไม่มีมูล (no bill) โดยอัยการจะเป็นฝ่ายเริ่มเรื่องโดยการเสนอคดีให้คณะลูกขุนใหญ่พิจารณาเลย อันถือเป็นการร่วมมือของคณะลูกขุนใหญ่กับพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา⁴⁰ แม้ว่าในบางรัฐการพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุนใหญ่จะมีก็ต่อเมื่อได้มีการไต่สวนมูลฟ้องหรือไต่สวนขั้นต้น (preliminary examination) โดยแมจิสเตรทก่อนก็ตาม แต่ในเกือบทุกรัฐก็ไม่ได้ถือตามหลักเช่นนี้⁴¹

2) คดีที่มีการฟ้องด้วยวิธี information กล่าวคือ เป็นคำฟ้องที่อยู่ในดุลพินิจของพนักงานอัยการเท่านั้น โดยไม่ได้รับการตรวจสอบจากคณะลูกขุนใหญ่ โดยอัยการจะเป็นผู้เตรียมข้อมูลหลักฐานในการนำเสนอต่อการพิจารณาคดีของศาล⁴²

สำหรับในกรณีการจับกุมผู้กระทำความผิดโดยมีหมายนั้น โดยหลักผู้ที่ต้องการให้มีการจับกุมจะต้องมาร้องทุกข์ต่อศาลเพื่อให้ออกหมายจับ⁴³ ในทางทฤษฎีผู้พิพากษาชั้นใดก็มีอำนาจออก

³⁸ Ibid., p. 482.

³⁹ Roger V. State; 101 Miss. 487, 58 S. 536.

⁴⁰ A.C. Germann, Frank D. Day, and Robert R.J. Gallati, op. cit., footnote 2, p. 160.

⁴¹ สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย. เล่มเดิม. หน้า 57.

⁴² A.C. Germann, Frank D. Day, and Robert R.J. Gallati, op. cit., footnote 2, p. 161.

⁴³ William Mack and William Benjamin Hale, op. cit., footnote 45, p. 300. : George S. Gulick and Robert T. Kimbrough, American Jurisprudence, 2nd, Ed., 5:701, 705.

หมายจับได้ แต่ในทางปฏิบัติการมาขอให้ออกหมายจับนี้จะกระทำต่อแมจิสเตรท (magistrate) ในเขตซึ่งมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น⁴⁴ ส่วนในกรณีการจับกุมโดยไม่มีหมายเมื่อจับกุมมาแล้วก็ต้องกระทำการร้องทุกข์ต่อศาลเช่นกันเมื่อนำตัวผู้ถูกจับมาศาลครั้งแรก⁴⁵ และการขอออกหมายเรียกก็เป็นไปในการทำงานเกี่ยวกับการขอออกหมายจับที่จะต้องมีการยื่นคำร้องทุกข์ต่อศาลก่อน⁴⁶ โดยคำร้องทุกข์จะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร และผู้ร้องทุกข์จะต้องสาบานตัวรับรองว่าเป็นความจริง โดยคำร้องทุกข์ในคดีเดียวกันจะทำได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น กล่าวคือ หากมีการร้องทุกข์ไว้แล้วมีการร้องทุกข์ในภายหลังอีก การร้องทุกข์ในภายหลังนั้นจะต้องถูกลบล้างออกจากรายการบันทึกไป ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการที่จะต้องทำคำร้องทุกข์ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรทั้งนี้ก็มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาถูกสอบสวนฟ้องร้องในความผิดเดียวกันอีกในอนาคตได้อีกนั่นเอง⁴⁷

หลักเกณฑ์ต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นได้เข้ามาช่วยทำให้เกิดความเดือดร้อนหลายครั้งจากการใช้อำนาจในชั้นสอบสวนฟ้องร้องของเจ้าพนักงาน กล่าวคือ หลักการมีอำนาจก่อนของศาลได้ช่วยป้องกันมิให้คดีเดียวกันอยู่ในอำนาจของศาลหลายศาล ซึ่งการสอบสวนฟ้องร้อง (prosecution) ในสหรัฐอเมริกาจะเริ่มต้นมีคำร้องทุกข์เป็นทางการต่อศาล หรือได้มีการออกหมายแล้ว⁴⁸ ดังนั้น เมื่อศาลเป็นผู้ใช้มาตรการบังคับในการดำเนินคดีขึ้นก่อนฟ้องจึงไม่มีปัญหาว่าผู้ถูกกล่าวหาจะเกิดความเดือดร้อนหลายครั้งจากการใช้มาตรการบังคับระหว่างสอบสวนฟ้องร้อง เพราะหลักการมีอำนาจก่อนของศาลได้ช่วยป้องกันมิให้ศาลใช้อำนาจในคดีเดียวกันหลายศาล นอกจากนี้ การร้องทุกข์ก็ทำได้เพียงครั้งเดียวทำให้มีการดำเนินคดีโดยหน่วยงานที่มีอำนาจเพียงหน่วยงานเดียว ปัญหาหน่วยงานหลายหน่วยงานมีอำนาจซ้ำซ้อนจึงไม่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา เมื่อร้องทุกข์ได้เพียงครั้งเดียว การใช้มาตรการบังคับจึงกระทำได้เพียงครั้งเดียว เนื่องจากการขอออกหมายเรียก หรือหมายจับต่อศาลนั้น จะต้องมีการร้องทุกข์ต่อศาลก่อนเสมอ และกระบวนการใดๆ ภายหลังการจับโดยไม่มีหมายจับจะดำเนินต่อไปได้ก็ต่อเมื่อมีการร้องทุกข์ต่อศาลก่อน⁴⁹

⁴⁴ อุททิศ แสนโสมสิก, เล่มเดิม, หน้า 25.

⁴⁵ William Mack and William Benjamin Hale, op. cit., footnote 45, p. 288.

⁴⁶ Gilbert B. Stuckey, op. cit., footnote 12, p. 33.

⁴⁷ Hardy V. State, (Tex., A.) 13 SW 1008. (ดู William Mack and William Benjamin Hale, op. cit., footnote 45, p. 297).

⁴⁸ George S. Gulick and Robert T. Kimbrough, op. cit., footnote 41, p. 680.

⁴⁹ Ibid., p. 679.

จึงสรุปได้ว่าจากอิทธิพลของหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำที่มีอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ดังกล่าวนี้อาจส่งผลก่อให้เกิดมีหลักการมีอำนาจก่อนของศาล และได้เกิดมาตรการห้ามการร้องทุกข์หลายครั้งขึ้น ได้เข้ามาช่วยป้องกันมิให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องได้รับความเดือดร้อนหลายครั้งในความผิดเดียวกันจากการที่ต้องถูกใช้มาตรการบังคับในระหว่างการถูกดำเนินคดี⁵⁰

3.2 ญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย โดยได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายแบบ Common Law⁵¹ และมีตำรวจและอัยการเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินคดีอาญาชั้นต้น ทำนองเดียวกับประเทศไทย⁵² ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะศึกษาถึงหลักเกณฑ์ในการห้ามดำเนินคดีซ้ำในประเทศญี่ปุ่นว่ามีสาระสำคัญอย่างไร ตลอดจนศึกษาถึงภาพรวมของการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนการพิจารณาคดีของศาล และมีการนำหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำเข้ามาช่วยเหลือคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาในการดำเนินคดีชั้นก่อนการพิจารณาคดีของศาลอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการนำมาเป็นแนวทางแก้ปัญหาของไทยต่อไป

3.2.1 หลักเกณฑ์การห้ามดำเนินคดีซ้ำ

ประเทศญี่ปุ่นมีหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำนี้ด้วยเช่นเดียวกับในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำของประเทศญี่ปุ่นได้รับอิทธิพลมาจากแนวความคิดของหลัก double jeopardy หรือ former jeopardy ในระบบกฎหมายเองไกลอเมริกัน⁵³ โดยได้นำหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 โดยบัญญัติว่า “ไม่มีบุคคลใดจะต้องรับผิดทางอาญาในการกระทำครั้งเดียว ซึ่งเขาได้รับการพิจารณาให้ปล่อยตัวไปแล้ว หรือเขาจะต้องไม่ตกอยู่ในอันตรายสองครั้ง (no person shall be held criminally liable for an act...of which he has been acquitted nor shall he be placed in double jeopardy)”⁵⁴

กระบวนการดำเนินคดีอาญาในประเทศญี่ปุ่นนั้นมีหลักปฏิบัติอยู่ว่า ในคดีแต่ละคดีนั้นจะต้องมีความเป็นเอกภาพและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (unity & identity) คดีที่จะเป็นอันหนึ่งอัน

⁵⁰ สมศักดิ์ ประกอบแสงสว. เล่มเดิม. หน้า 53-65.

⁵¹ Shigemitsu Dando, Japanese Criminal Procedure (South Hackensack, N.J.: Fred B. Rothman & Co., 1965), p. 12-17.

⁵² สมศักดิ์ ประกอบแสงสว. เล่มเดิม. หน้า 65.

⁵³ ฉันทนา เรื่องพิเศษทรัพย์. (2539). การขอเข้าร่วมเป็นโจทก์และการรวมพิจารณาคดีอาญา. หน้า 44.

⁵⁴ Japan -Constitution , Article 39 , [http://www.servat.unibe.ch/icl/ja00000_.html] , 7 มีนาคม 2554.

เดียวกันนี้จะต้องมีความเกี่ยวพันกันในแง่ของเนื้อหา โดยจำเลยและข้อเท็จจริงของการกระทำซึ่งถูกฟ้องร้องจะต้องเป็นส่วนเดียวกันในแง่ของกฎหมาย และเมื่อคดีมีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันดังกล่าวนี้เอง ได้ส่งผลทางกฎหมาย คือ การสอบสวนฟ้องร้อง การจับกุม การควบคุม การถอนฟ้อง และการดำเนินการอื่นๆ ทำนองเดียวกันนี้ เมื่อได้ดำเนินการไปแล้วจะมีผลไปถึงทั่วทั้งหมดของคดีที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้นทั้งหมดเช่นเดียวกับผลของหลัก *res judicata* กล่าวคือ จะดำเนินการใดๆ ในคดีนั้นซ้ำกับการที่ได้กระทำไปแล้วอีกไม่ได้⁵⁵ หลักความเป็นเอกภาพและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคดีนี้เป็นหลักที่มีความสำคัญซึ่งมีมาตรฐานในการขยายผลทางกฎหมายวิธีพิจารณาความอื่นใดที่จะบัญญัติขึ้นไป⁵⁶

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคดีนี้ได้ส่งผลในทางกฎหมายก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า ความแบ่งแยกไม่ได้ของการสอบสวนฟ้องร้องหรือความแบ่งแยกไม่ได้ของการพิจารณา (*indivisibility of the prosecution or the indivisibility of trial*) กล่าวคือ แม้โดยหลักแล้วการสอบสวนฟ้องร้องจะถือว่าเป็นการกระทำเพียงส่วนหนึ่งของคดีเท่านั้น แต่ผลในทางกฎหมายจะขยายออกไปเหมือนกับเป็นเรื่องของคดีนั้นทั้งหมด แม้ว่าส่วนใดส่วนหนึ่งจะถูกถอนไปจากข้อกล่าวหา ส่วนที่ถูกถอนนั้นก็จะต้องได้รับการพิจารณาเหมือนกับอยู่ในเนื้อหาของกระบวนการพิจารณานั้นด้วย ดังนั้น ด้วยข้อจำกัดของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคดีนี้ ในการพิจารณาคดีอาจได้รับการร้องขอให้อนุญาตการเพิ่มเติม การตัดทอน หรือการแก้ไขกระทงความผิด และการอ้างบทมาตรา การลงโทษในคำฟ้องตามที่พนักงานอัยการร้องขอก็ได้ และศาลก็มีอำนาจที่จะสั่งเพิ่มเติม ตัดทอนและแก้ไขได้ถ้าเห็นสมควร นอกจากนี้ ผลทางกฎหมายในตัดสินคดีก็ขยายรวมไปถึงทั่วทั้งหมดของคดีนั้นๆ ด้วย กล่าวคือ แม้ว่าความจริงแล้วจะมีเพียงส่วนหนึ่งของคดีเท่านั้นที่คำพิพากษารอบคลุมถึง ซึ่งถ้ามีความเป็นไปได้โดยชอบด้วยกฎหมายที่ศาลจะตัดสินคดีทั้งหมดนั้นแล้ว เมื่อนั้นผลทางกฎหมายจากแนวความคิดนี้ก็จะทำให้การตัดสินคดีขยายไปถึงทั่วทั้งหมดของคดีด้วย ผลที่ตามมาก็คือ แม้ว่าคำพิพากษาจะครอบคลุมเพียงส่วนใดโดยเฉพาะของคดีก็ตาม ก็จะไม่มีการอนุญาตให้มีการพิจารณาใดๆ ตามมาในส่วนที่เหลือของคดีอีกหลังจากที่คำพิพากษานั้นได้ถึงที่สุดแล้ว⁵⁷

⁵⁵ Shigemitsu Dando, *Japanese Criminal Procedure*, (South Hackensack, N.J.: Fred B. Rothman & Co., 1965) V. IV: 132.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย, เล่มเดิม, หน้า 20-21.

ลักษณะของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคดีนั้นจะต้องมีความเป็นหนึ่งเดียวของบุคคล (Identitat der Person; subjektive Identitat) และความเป็นหนึ่งเดียวของข้อเท็จจริงที่ประกอบขึ้นเป็นความผิด (Identitat der Tat; subjektive Identitat)⁵⁸

กรณีความเป็นหนึ่งเดียวของผู้กระทำผิดไม่ได้มีปัญหาทางกฎหมายมากนัก แต่กรณีความเป็นหนึ่งเดียวของข้อเท็จจริงที่ประกอบเป็นความผิดนั้นมีปัญหาและความยุ่งยากมาก กล่าวคืออย่างไรจึงจะเรียกว่ามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของข้อเท็จจริงที่ประกอบเป็นความผิด ซึ่งถ้าจำกัดขอบเขตของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้เข้มงวดมากเกินไปก็จะก่อให้เกิดปัญหาไม่เพียงแต่ในเรื่องของการให้เพิ่มเติม แก้ไข ตัดทอน ถอนฟ้องเท่านั้น แต่กรณียังคงจะทำให้กระทบกระเทือนต่อวัตถุประสงค์ของมาตรา 39 แห่งรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นที่บัญญัติในเรื่องการห้ามมิให้บุคคลเดือดร้อนหลายครั้งในเรื่องเดียวกันด้วย หรือถ้าขยายความออกไปมากก็จะเป็นอันตรายต่อการผ่อนคลายความจำกัดขอบเขตความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากเกินไป ทำให้ไม่อาจดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดได้ครอบคลุมเพียงพอ⁵⁹

หลักการที่ถือว่าเป็นความผิดอันหนึ่งอันเดียวกันที่ใช้ในญี่ปุ่นนั้นมีอยู่ว่า ข้อเท็จจริงในเบื้องต้นต้องเหมือนกัน โดยที่ความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริงพื้นฐานซึ่งมองในแง่ที่เน้นความเป็นภาวะวิสัยอย่างมากรุ่นจะต้องมีความเหมือนกัน ซึ่งข้อเท็จจริงที่เห็นชัดแจ้ง (concrete facts) ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันหรือรายละเอียดที่ไม่สำคัญก็ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน แต่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคดีจะได้กำหนดความต่อเนื่องในบรรดาเนื้อหา เมื่อบรรดาเนื้อหาได้ถูกนำออกมากำหนดให้อยู่ในกรอบและการควบคุมของเนื้อหาเฉพาะขององค์ประกอบความผิด (Tatbestand) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างน้อยจะถูกกำหนดขึ้นในองค์ประกอบของเนื้อหาเหล่านั้น⁶⁰ วิธีการนี้ได้รับการสนับสนุนในการตัดสินคดีของศาล ซึ่งระลึกถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของข้อเท็จจริงในตัวอย่างที่เห็นได้ชัดของการฉ้อโกง การริบเอาทรัพย์สิน และการขายของโดยหลอกลวง หรือในภาวะของการใช้กำลังต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการตามหน้าที่หรือจราจร และในคดีการเตรียมการก่อการกบฏและการเตรียมการฆาตกรรมและลอบวางเพลิง เป็นต้น⁶¹

เมื่อเป็นคดีหรือความผิดเดียวกันแล้ว ผลของคดีก็จะเป็นไปแบบ res judicata คือ ขยายไปทั่วทั้งหมดของคดีเมื่อมีการดำเนินคดีใดๆ ในความผิดนั้นแม้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของคดี สิ่งนี้

⁵⁸ เล่มเดิม. หน้า 21.

⁵⁹ เล่มเดิม.

⁶⁰ Shigemitsu Dando, Japanese Criminal Procedure, (South Hackensack, N.J.: Fred B. Rothman & Co., 1965). p. 135.

⁶¹ สมศักดิ์ ประกอบแสงสว. เล่มเดิม. หน้า 21-22.

ไม่ใช่การบังคับโดยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยแน่แท้ เป็นเรื่องของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพโดยรัฐธรรมนูญซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 39 อันเป็นกรณีที่เป็นการแปลความขยายความออกไปตามแนวความคิดของ double jeopardy หรือ former jeopardy ใน Anglo American Law⁶²

เมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมายในมาตรา 39 ของรัฐธรรมนูญในประเทศไทยแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นหลักกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อการรับรองไม่ให้มีบุคคลใดๆ ต้องได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำความผิดทางอาญาในการกระทำครั้งเดียวกัน ซึ่งเขาได้รับการพิจารณาให้ปล่อยตัวแล้ว หรือการที่เขาจะต้องไม่ตกอยู่ในอันตรายถึงสองครั้ง และการกระทำดังกล่าวจะต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคดีดังได้กล่าวมาข้างต้น

3.2.2 การดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนการพิจารณากับหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำ

ในประเทศญี่ปุ่นนั้น การสอบสวนฟ้องร้อง (prosecutions) คดีอาญาจะต้องอยู่ภายใต้การดำเนินการของอัยการซึ่งเป็นองค์กรอันหนึ่งอันเดียวกันทั่วประเทศ โดยประเทศญี่ปุ่นนั้นใช้ระบบการฟ้องคดีอาญาโดยรัฐ เพราะฉะนั้นผู้เสียหายจึงไม่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้เอง⁶³ การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนฟ้องร้องของญี่ปุ่นจึงอยู่ในความรับผิดชอบของอัยการ โดยมีตำรวจสอบสวนซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยกฎหมายได้ให้อำนาจไว้⁶⁴ เป็นผู้ปฏิบัติการช่วยเหลืออัยการในการสอบสวนคดีอาญา⁶⁵ ส่วนการตั้งคดีเป็นอำนาจของอัยการแต่เพียงผู้เดียว จึงอาจกล่าวได้ว่า การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนฟ้องร้องซึ่งเป็นชั้นเจ้าพนักงานของญี่ปุ่นนั้น ในเบื้องต้นคือการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งจะมีเจ้าพนักงาน 2 ฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินการคือ อัยการและตำรวจสอบสวน ส่วนการตั้งคดีนั้นเป็นอำนาจของอัยการแต่เพียงผู้เดียว⁶⁶

ในประเทศญี่ปุ่นนั้น อัยการเป็นองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญา เหตุที่อัยการเป็นผู้มีอำนาจและบทบาทครอบคลุมถึงการสอบสวนคดีอาญาดังนี้เนื่องมาจากแนวความคิดทางทฤษฎีที่ถือว่า อำนาจการสอบสวนและฟ้องร้องคดีเป็นอำนาจอันแบ่งแยกมิได้ (inseparable authority) เพราะการสอบสวนเป็นเพียงเครื่องมือที่ใช้แสวงหา

⁶² เล่มเดิม. หน้า 22.

⁶³ Shigemitsu Dando, Japanese Criminal Procedure, (South Hackensack, N.J.: Fred B. Rothman & Co., 1965). p. 341.

⁶⁴ Ibid., p. 95.

⁶⁵ Ibid., p. 304.

⁶⁶ สมศักดิ์ ประกอบแสงสว. เล่มเดิม. หน้า 66.

พยานหลักฐานในการฟ้องร้องดำเนินคดี⁶⁷ องค์การอัยการจึงเป็นผู้มีอำนาจรับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน และโดยเฉพาะในการสอบสวนคดีอาญานั้น อัยการจะมีอำนาจในการควบคุมการสอบสวนของตำรวจสอบสวนได้⁶⁸

องค์กรเจ้าพนักงานที่ทำหน้าที่ในการดำเนินการสอบสวนคดีอาญามีหน่วยงานหลักมีอยู่ 2 องค์กรคือ⁶⁹ อัยการและตำรวจสอบสวน⁷⁰ โดยอัยการสามารถที่จะปฏิบัติการสอบสวนคดีอาญาให้ลุล่วงไปได้ด้วยตนเองเมื่อเป็นกรณีที่อัยการเห็นสมควรว่าจำเป็นต้องกระทำ แต่อย่างไรก็ตาม บทบาทส่วนใหญ่ของการสอบสวนคดีอาญานั้น ตำรวจสอบสวนจะเป็นผู้ปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะเป็นความเหมาะสมในแง่ของความจำเป็นในทางปฏิบัติของการสอบสวนคดีอาญา⁷¹ กล่าวคือ ตำรวจสอบสวนจะมีหน้าที่สอบสวนคดีอาญาที่เน้นหนักไปในเรื่องของการรวบรวมพยานหลักฐานหรือข้อมูลดิบ (raw substance) ในขณะที่การสอบสวนของอัยการจะเน้นไปในแง่ของกฎหมายทั้งในทางรูปแบบหรือการปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎหมาย ทั้งนี้ด้วยเหตุผลในทางปฏิบัติที่ว่าตำรวจสอบสวนเป็นเจ้าพนักงานผู้ทำการสอบสวนเบื้องต้น และอัยการเป็นผู้ปฏิบัติเสริมเพิ่มเติมให้เป็นไปตามกฎหมาย และหลักเกณฑ์ต่างๆ ทั้งอัยการและตำรวจสอบสวนจึงต้องมีความสัมพันธ์

⁶⁷ ทวีศักดิ์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2526). “งานอัยการของประเทศญี่ปุ่น”. ใน *ระบบอัยการสากล*. รวบรวมโดยกรมอัยการ. หน้า 105. และ อรุณี แสงกระจ่าง. (2532). *อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา*. หน้า 31. และดู สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย. เล่มเดิม. หน้า 67.

⁶⁸ Shigemitsu Dando, op. cit., footnote 54, p. 304.

⁶⁹ Ibid., p. 95, 303.

⁷⁰ องค์กรตำรวจของญี่ปุ่นประกอบด้วยตำรวจนครบาล (Metropolitan police) และตำรวจประจำจังหวัด (Prefectural police) ซึ่งตำรวจประจำจังหวัดจะมีอยู่ 47 จังหวัดทั่วประเทศ (Tanaka Toshihiko, Criminal Justice System in Japan (I) (Tokyo: UNAFEI, 1983), p. 2, 14-15. (Mimeographed). และดู พงศกรจันทร์ศัพท์ และนริศ ณเสถียร. (2533). “ระบบกระบวนการยุติธรรมทางญี่ปุ่น การสอบสวนและการฟ้องคดี.” ใน *อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา* รวบรวมโดยกรมอัยการ หน้า 102) ตำรวจประจำจังหวัดเป็นตำรวจส่วนใหญ่ของญี่ปุ่นซึ่งโดยทั่วไปจะมีหน้าที่ป้องกันชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคล รวมทั้งมีหน้าที่ป้องกันและสอบสวนอาชญากรรมและจับกุมผู้ต้องสงสัยด้วย อย่างไรก็ตาม ตำรวจประจำจังหวัดยังมีอำนาจปฏิบัติงานนอกเหนือพื้นที่เขตอำนาจได้ถ้ามีความจำเป็นในการปราบปราม และสอบสวนอาชญากรรมหรือการจับกุมผู้ต้องสงสัย และอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในเขตอำนาจของตำรวจประจำจังหวัดนั้น ซึ่งในกรณีเช่นนี้ตำรวจประจำจังหวัดนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องมีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับตำรวจประจำจังหวัดท้องที่ที่เข้าไปปฏิบัติการใช้อำนาจนั้น (ดู Shigemitsu Dando, op. cit., footnote 54, p. 98. และดู สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย. เล่มเดิม. หน้า 68).

⁷¹ Shigemitsu Dando, op. cit., footnote 54, p. 96. และดู สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย. เล่มเดิม. หน้า 68-69.

ในทางที่จะต้องร่วมมือกัน เพราะแต่ละฝ่ายต่างก็มีความรับผิดชอบเฉพาะด้านเป็นของตนเอง ด้วยเหตุนี้อัยการและตำรวจสอบสวนจึงต้องมีความสัมพันธ์ในทางที่จะต้องร่วมมือกัน โดยจะต้องไม่เป็นไปในทางที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันหรือแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด⁷²

โดยที่การสอบสวนคดีอาญานั้น อัยการและตำรวจสอบสวนจำเป็นที่จะต้องเกี่ยวข้องกับกันดังกล่าวนี้แล้ว ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างอัยการกับตำรวจจึงมีอยู่ 2 ประการ คือ⁷³

(1) อัยการและตำรวจสอบสวนจะต้องมีความร่วมมือต่อกันเป็นสำคัญ โดยจะต้องร่วมมือซึ่งกันและกันในการสอบสวนคดีอาญา ความร่วมมือกันนี้ไม่ใช่ในฐานะผู้บังคับบัญชาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และไม่ได้หมายความว่าอัยการและตำรวจสอบสวนจะต้องยืนอยู่ในจุดเดียวกันในการสอบสวน กล่าวคือ ไม่จำเป็นจะต้องเหมือนกันแต่จะต้องติดต่อเนื่องกันไปจากตำรวจสอบสวนถึงอัยการ ทั้งนี้เพราะการสอบสวนเป็นเพียงการเตรียมสำหรับการฟ้องคดีและการพิจารณาคดีเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเมื่อการสอบสวนอยู่ในความรับผิดชอบของตำรวจสอบสวน การสอบสวนก็จะเน้นไปที่ข้อเท็จจริงอย่างมาก แต่จะค่อยๆ เพิ่มเติมสอดคล้องการเน้นไปที่ความถูกต้องหรือความชอบด้วยกฎหมายมากขึ้นเรื่อยๆ โดยอัยการ จนกระทั่งถึงเวลาการของฟ้องคดี ซึ่งกรอบแห่งการปฏิบัติจะต้องการรูปแบบทางกฎหมายโดยเคร่งครัดอย่างแท้จริง ทางปฏิบัติของตำรวจสอบสวนจึงเน้นไปที่เนื้อหาของข้อเท็จจริงล้วนๆ ในขณะที่การสอบสวนของอัยการเน้นไปที่ความชอบด้วยกฎหมาย (legality)⁷⁴

(2) อัยการสามารถให้คำแนะนำปรึกษาแก่ตำรวจสอบสวนได้เท่าที่จำเป็นในการสอบสวนคดีอาญา โดยอัยการจะให้คำปรึกษาแก่ตำรวจสอบสวนที่อยู่ในเขตอำนาจของอัยการนั้น⁷⁵ คำแนะนำปรึกษาจะต้องเกี่ยวข้องกับมาตรฐานโดยทั่วไปของการสอบสวนที่เป็นธรรม และเกี่ยวกับเรื่องอื่นๆ ที่จำเป็นในการปฏิบัติการให้ถูกลงไปในการสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญา นอกจากนี้อัยการยังสามารถที่จะให้คำแนะนำโดยทั่วไปที่จำเป็นเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือในระหว่างตำรวจ

⁷² Ibid., p. 305. และดู ทวีศักดิ์ ณ ตะกั่วทุ่ง. เล่มเดิม. หน้า 105-106.

⁷³ Ibid. p. 96-97.

⁷⁴ Ibid. p. 304-305.

⁷⁵ เขตอำนาจอัยการหนึ่งๆ นั้น มีอยู่ภายในเขตอำนาจศาลที่อัยการนั้นเกี่ยวข้องอยู่ด้วย แต่เขตอำนาจของอัยการไม่ได้ถูกจำกัดอย่างเข้มงวดเหมือนเช่นเขตอำนาจศาล ทั้งนี้เพราะโดยธรรมชาติของการสอบสวนคดีอาญานั้นเองที่ทำให้อัยการอาจจะต้องปฏิบัติหน้าที่นอกเขตอำนาจปกติเมื่อลักษณะโดยทางธรรมชาติของการสอบสวนทำให้มีความจำเป็นต้องทำเช่นนั้น (Ibid. p. 91. และดู สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย. เล่มเดิม. หน้า 69-70).

สอบสวนในการสอบสวนคดีอาญาภายในเขตอำนาจของอัยการได้ด้วย ซึ่งกรณีต่างๆ เหล่านี้ ตำรวจสอบสวนจะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำปรึกษาของอัยการ⁷⁶

การสอบสวนเป็นวิธีพิจารณาอันหนึ่งในการเตรียมสำหรับการฟ้องคดีอาญาและการปฏิบัติการในการสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญา โดยการสืบสวนให้ทราบแน่ชัดถึงตัวผู้กระทำความผิดและการรวบรวมพยานหลักฐาน ความแตกต่างระหว่างการพิจารณาคดีและการสอบสวนฟ้องร้องคดีก็คือ ขั้นตอนต่างๆ ของการสอบสวนฟ้องร้องก่อนการพิจารณานั้น จะถูกควบคุมอย่างเข้มงวดโดยความจำเป็นในทางปฏิบัติและการพิจารณาในทางกฎหมายที่เข้มงวดอย่างผ่อนปรน การควบคุมทางกฎหมาย โดยกิจกรรมในทางศาลต่อการสอบสวนฟ้องร้องก็มีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องสงสัย ดังนั้น การใช้มาตรการบังคับต่างๆ จึงต้องปฏิบัติโดยหมายศาลเท่านั้น ซึ่งมาตรการบังคับต่างๆ นั้นจะถูกควบคุมอย่างเข้มงวดโดยกฎหมายเช่นกัน⁷⁷

การเริ่มต้นสอบสวนอาจจะผ่านการร้องทุกข์ กล่าวโทษ การร้องขอ หรือการปรักปรำตนเองก็ได้ (complaint, accusation, request or self-denunciation) การร้องทุกข์โดยปกติเป็นการกระทำที่ทำให้การสอบสวนเริ่มต้นขึ้น และเป็นเงื่อนไขของการสอบสวนฟ้องร้องในความผิดที่ต้องมีคำร้องทุกข์ (shin kokuzai) ส่วนการกล่าวโทษ (Anzeige; denunciation) และการร้องขอ โดยปกติก็เป็นเพียงการกระทำที่ทำให้การสอบสวนเริ่มต้นขึ้นเช่นกัน แต่ในบางกรณีแล้วการกล่าวโทษและการร้องขอก็เป็นเงื่อนไขของการสอบสวนฟ้องร้องเช่นกัน เช่น การกล่าวโทษโดย The Fair Trade Commission เป็นเงื่อนไขของการสอบสวนฟ้องร้องสำหรับความผิดตามมาตรา 89 และ 91 ในกฎหมายป้องกันการผูกขาดการค้า หรือการร้องขอโดยรัฐบาลต่างประเทศก็เป็นเงื่อนไขการสอบสวนฟ้องร้องสำหรับความผิดในการทำให้เสียหายหรือทำลายธงชาติของต่างประเทศ⁷⁸ ส่วนการปรักปรำตนเองเป็นกรณีที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่แน่นอนด้วยเหตุผลเพื่อที่จะลดโทษลงตามที่ระบุในกฎหมายสารบัญญัติ ซึ่งกรณีนี้ก็เป็นการกระทำที่ทำให้การสอบสวนเริ่มต้นขึ้นเช่นกัน โดยรูปแบบและวิธีการก็ควรจะเหมือนกับการร้องทุกข์และกล่าวโทษ การร้องทุกข์ การกล่าวโทษ การร้องขอ และการปรักปรำตนเองนี้จะอยู่ภายใต้หลักการแบ่งแยกไม่ได้ของการร้องทุกข์ (Unteilbarkeit des Strafantrags) กล่าวคือ การร้องทุกข์หรือถอนคำร้องทุกข์เพียงส่วนหนึ่งส่วนใดของความผิดทางอาญานั้นแล้ว ผลของการร้องทุกข์หรือถอนคำร้องทุกข์จะมีผลขยายไปทั่วทั้งหมดในความผิดนั้น ซึ่งจะมีผลทำให้ห้ามมิให้มีการร้องทุกข์ในความผิดนั้นๆ อีกแม้จะเป็นส่วน

⁷⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 193(4) (Ibid., p. 304.)

⁷⁷ Ibid., p. 303.

⁷⁸ ดูเพิ่มเติมใน Shigemitsu Dando, op. cit., footnote 54, p. 327. และดู สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย.

กับความผิดที่การร้องทุกข์ครั้งแรกมิได้ครอบคลุมถึงในความผิดเดียวกันนั้นก็ตาม ผลดังกล่าวนี้เกิดจากการตีความแบบ *res judicata* นั้นเอง และหลักการนี้นำไปใช้กับการกล่าวโทษ การร้องขอ และการปรักปรำตนเองด้วย⁷⁹

เมื่อตำรวจสอบสวนได้สอบสวนคดีใดแล้ว โดยหลักตำรวจสอบสวนนั้นจะต้องนำเอกสารหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้นส่งแก่อัยการทันที เว้นแต่อัยการจะสั่งเป็นอย่างอื่น⁸⁰ หรือในกรณีที่มีการร้องทุกข์ ตำรวจสอบสวนที่รับคำร้องทุกข์ก็ต้องส่งคำร้องทุกข์นั้นให้แก่อัยการทันทีพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง⁸¹ แม้ว่าตำรวจสอบสวนจะเป็นผู้รับผิดชอบเบื้องต้นในการสอบสวนคดีอาญาก็ตาม แต่อัยการก็มีอำนาจที่จะเริ่มและควบคุมการสอบสวนคดีอาญาได้เช่นกัน⁸² และอัยการจะทำหน้าที่เป็นผู้เพิ่มเติมเสริมการสอบสวนขึ้นเริ่มต้นของตำรวจสอบสวน เพราะอัยการมีภาระและอำนาจมากกว่าตำรวจสอบสวนเนื่องจากต้องเป็นเจ้าพนักงานผู้ฟ้องคดี⁸³ และอัยการจะเป็นผู้มีอำนาจแต่เพียงผู้เดียวในการร้องขอต่อศาลให้มีการควบคุมผู้ต้องหาหรือการสอบสวนพยาน (*examination of a witness*)⁸⁴ โดยปกติแล้ว เมื่อตำรวจสอบสวนทำการสอบสวนคดีอาญาแล้ว ก็จะเสนอสำนวนคดีไปยังอัยการ จากนั้นอัยการผู้ตรวจสอบสำนวนก็อาจจะสั่งให้ตำรวจสอบสวนดำเนินการสอบสวนต่อไป⁸⁵ หรืออาจจะสอบสวนด้วยตนเองก็ได้ จนกว่าจะได้รับข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะวินิจฉัยสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี⁸⁶

เนื่องจากอัยการญี่ปุ่นมีอำนาจและหน้าที่ทั้งการสอบสวนและการฟ้องร้องคดีอาญาและในฐานะที่อัยการเป็นผู้มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติการ ควบคุม และดำเนินการให้การสอบสวนและการฟ้องร้องคดีเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ดังที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้นก่อนที่จะได้มีการดำเนินการสอบสวนฟ้องร้องคดีใด อัยการมีหน้าที่ที่จะต้องพิจารณาว่าคดีนั้นๆ มีเงื่อนไขให้อำนาจการดำเนินการสอบสวนฟ้องร้องได้หรือไม่ (*prerequisites for prosecution*) เพราะเงื่อนไขแห่งอำนาจ

⁷⁹ Ibid. p. 325-328.

⁸⁰ Ibid. p. 329.

⁸¹ Ibid. p. 324.

⁸² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 189 และ 191.

⁸³ Shigemitsu Dando, op. cit., footnote 54. p. 304.

⁸⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 226 และ 227.

⁸⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 193.

⁸⁶ Tanaka Toshihiko, op. cit., footnote 62, p. 2. และดู พงศกร จันทรศัพท์ และนารี ตันหาเสถียร.

“ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาญี่ปุ่น การสอบสวนและการฟ้องคดี”. อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา. หน้า 102. และดู สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย. เล่มเดิม. หน้า 72-73.

ดำเนินคดีดังกล่าวนี้จะต้องมีอยู่ก่อนการเริ่มต้นการสอบสวนฟ้องร้องคดี และเงื่อนไขดังกล่าวนี้ยังเป็นเงื่อนไขให้อำนาจฟ้องร้องคดีอีกด้วย (prerequisites for institution of prosecution)⁸⁷ หากไม่มีเงื่อนไขให้อำนาจสอบสวนฟ้องร้องคดีปรากฏอยู่ในคดีใด การวินิจฉัยตั้งคดีในเนื้อหาของคดีนั้นจะกระทำมิได้⁸⁸ เงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีดังกล่าวนี้เป็นกรณีเดียวกันกับเงื่อนไขระงับคดี⁸⁹ เงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีที่จะต้องปรากฏอยู่ก่อนที่จะเริ่มการสอบสวนฟ้องร้องคดีนี้มีอยู่ 2 ชนิด คือ เงื่อนไขให้อำนาจสอบสวนฟ้องร้องคดีในทางรูปแบบ (Formal prerequisites for prosecution) และเงื่อนไขให้อำนาจสอบสวนฟ้องร้องคดีในทางเนื้อหา (Substantive prerequisites for prosecution)⁹⁰

(1) เงื่อนไขให้อำนาจสอบสวนฟ้องร้องคดีในทางรูปแบบ กรณีนี้เป็นเรื่องของพิจารณาในแง่ของวิธีพิจารณาความ เงื่อนไขดังกล่าวนี้เป็นเงื่อนไขที่จะต้องพิจารณาเป็นลำดับแรกก่อนที่จะไปพิจารณาในเนื้อหาของคดี ซึ่งถ้ามีเงื่อนไขให้อำนาจสอบสวนฟ้องร้องในทางรูปแบบจึงจะเข้าไปพิจารณาในเนื้อหาคดีได้ หากไม่ปรากฏว่ามีเงื่อนไขให้อำนาจสอบสวนฟ้องร้องคดีในทางรูปแบบแล้วไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปพิจารณาในเนื้อหาของคดี อย่างไรก็ตามบางกรณีก็มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปพิจารณาในเนื้อหาคดีจึงจะทราบว่าเงื่อนไขให้อำนาจสอบสวนฟ้องร้องคดีในทางรูปแบบหรือไม่ ตัวอย่างเช่น เรื่องเขตอำนาจศาล หรือเรื่องการมีคำร้องทุกข์ในคดี ความผิดต่อส่วนตัวหรือไม่ เป็นต้น แต่การเข้าไปตรวจสอบพิจารณาในเนื้อหาคดีในกรณีดังกล่าวนี้จะกระทำได้แต่เพียงเพื่อให้ทราบว่าคดีนั้นมีเงื่อนไขให้อำนาจสอบสวนฟ้องร้องคดีในทางรูปแบบหรือไม่เท่านั้น จะไปวินิจฉัยในเนื้อหาคดีไม่ได้ เงื่อนไขให้อำนาจสอบสวนฟ้องร้องคดีในทางรูปแบบที่สำคัญ ได้แก่ ศาลมีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นในการดำเนินคดีหรือไม่ องค์การ (parties) ที่เกี่ยวข้องในคดีนั้นมีอำนาจในการดำเนินคดีนั้นหรือไม่ หรือคดีเดียวกันนั้นจะต้องไม่มีการสอบสวนฟ้องร้องดำเนินคดีค้างอยู่ก่อนหน้านั้นแล้ว (There is no pending prosecution involving the same case) เป็นต้น⁹¹

(2) เงื่อนไขให้อำนาจสอบสวนฟ้องร้องในทางเนื้อหา เป็นกรณีที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลที่จะพบในเนื้อหาของคดีนั้น กล่าวคือ แม้ปรากฏว่ามีเงื่อนไขในทางวิธีพิจารณาความหรือ

⁸⁷ Ibid. p. 345.

⁸⁸ Ibid. p. 145-146.

⁸⁹ Ibid. p. 142.

⁹⁰ Shigemitsu Dando, op. cit., footnote 54, p. 142-147. และดู สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย. เล่มเดิม. หน้า 74.

⁹¹ นอกจากนี้ยังมีอีกหลายกรณี ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Shigemitsu Dando, op. cit., footnote 54, p. 143-144. และดู สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย. เล่มเดิม. หน้า 74.

เงื่อนไขให้อำนาจสอบสวนฟ้องร้องคดีในทางรูปแบบแล้วก็ตาม แต่ก็ยังจำเป็นที่จะต้องพิจารณาต่อไปว่า กรณีจะมีประโยชน์สาธารณะ (public interest) หรือไม่สำหรับการพิจารณาต่อไปตลอดในเนื้อหาของคดีนั้นๆ อีกทั้งยังต้องไม่ปรากฏเหตุผลของความไม่เหมาะสมในการพิจารณาเนื้อหาคดีนั้นด้วย ซึ่งถ้าไม่มีองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งในสองประการดังกล่าวนี้แล้ว คดีนั้นๆ ก็จะขาดเงื่อนไขให้อำนาจสอบสวนฟ้องร้องคดีในทางเนื้อหาไป เงื่อนไขให้อำนาจสอบสวนฟ้องร้องคดีในทางเนื้อหา ได้แก่ การไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษหรือยกฟ้อง การมีกฎหมายในภายหลังยกเว้นโทษ การนิรโทษกรรม หรืออายุความล่วงเลยการสอบสวนฟ้องร้องคดี เป็นต้น⁹²

ภายหลังการสอบสวนจะได้พยานหลักฐานเพียงพอ และผ่านการพิจารณาเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินการสอบสวนฟ้องร้องคดีแล้ว ศาลจะเป็นผู้ออกหมายจับ โดยคำร้องขอของอัยการหรือตำรวจสอบสวน⁹³ ซึ่งในการร้องขอให้ศาลออกหมายจับนี้ อัยการหรือตำรวจสอบสวนจะต้องแจ้งต่อศาลด้วยว่าได้เคยมีการร้องขอหรือเคยมีการออกหมายใดๆ หรือไม่ ต่อผู้ต้องหาคนเดียวกันในความผิดเดียวกันนี้⁹⁴

การดำเนินคดีอาญาของญี่ปุ่นใช้หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ โดยอัยการของประเทศญี่ปุ่นนั้นมีอิสระอย่างเต็มที่ในการที่จะใช้ดุลพินิจในการสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา ซึ่งพนักงานอัยการอาจสั่งไม่ฟ้องไม่ใช่แต่เฉพาะในกรณีที่พยานหลักฐานไม่น่าเชื่อถือหรือไม่เพียงพอที่ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกรณีที่มิเหตุผลพอเชื่อว่า การไม่ฟ้องคดีจะช่วยให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกสำนึกผิดตนเองหรือเพราะผู้กระทำความผิดได้ชดใช้ทดแทนความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายแล้ว และผู้เสียหายไม่ประสงค์จะฟ้องคดีอีก⁹⁵ ซึ่งอำนาจในการตั้งคดีอาญาของพนักงานอัยการญี่ปุ่นนั้นถือเป็นอำนาจเด็ดขาด กล่าวคือ การที่พนักงานอัยการสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาแล้ว พนักงานอัยการญี่ปุ่นไม่จำเป็นต้องเสนอความเห็นเพื่อรับความเห็นชอบจากผู้ใดอีก⁹⁶

เนื่องจากกฎหมายได้เปิดโอกาสให้พนักงานอัยการญี่ปุ่นได้ใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องมีการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของอัยการญี่ปุ่นในกรณีสั่งไม่ฟ้อง ทั้งนี้

⁹² Ibid., p. 145.

⁹³ Ibid., p. 313.

⁹⁴ สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย, เล่มเดิม, หน้า 75.

⁹⁵ ศิระ บุญนิตินท์, (2540), “การควบคุมดุลพินิจอัยการในประเทศญี่ปุ่นและการนำระบบการควบคุมดุลพินิจอัยการมาใช้ในประเทศไทย”, เอกสารทางวิชาการเรื่องการตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ, หน้า 8-18.

⁹⁶ สัตยา อรุณธรี, เล่มเดิม, หน้า 106.

เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ใช้อำนาจดังกล่าวตามอำเภอใจ โดยแบ่งการควบคุมและตรวจสอบออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

ก. การควบคุมและตรวจสอบภายในองค์กร

พนักงานอัยการแต่ละคนมีอำนาจเต็มที่ในการปฏิบัติงานฟ้องดำเนินคดีในฐานะสำนักงานหนึ่งเดียว แต่ในอีกด้านหนึ่งพนักงานอัยการอยู่ภายใต้การควบคุมของอัยการอาวุโส กล่าวคือ ต้องได้รับความเห็นชอบจากอัยการอาวุโสในการสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดี อัยการแต่ละคนตระหนักดีว่า ตนอาจพิจารณาโดยยึดความเห็นของตนทำให้เกิดการตัดสินใจโดยอำเภอใจ บางกรณีเป็นสิ่งจำเป็นโดยเฉพาะอัยการที่อายุน้อยและไร้ประสบการณ์ที่จะต้องปรึกษากับอัยการอาวุโส ถึงการจัดการคดีให้เหมาะสม ดังนั้น สำนักงานอัยการจึงพัฒนามาตรการเพื่อให้อัยการใช้ดุลพินิจที่ถูกต้อง คือ

1) การสั่งไม่ฟ้องต้องแสดงเหตุผลเป็นลายลักษณ์อักษร และต้องแจ้งคำสั่งไม่ฟ้องพร้อมเหตุผลให้ผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษทราบ

2) อัยการต้องได้รับความเห็นชอบจากอัยการอาวุโส ซึ่งจะตรวจสอบว่าความเห็นดังกล่าวมีเหตุผลเพียงพอหรือไม่⁹⁷

นอกจากนี้ยังมีการควบคุมโดยการยื่นคำร้องคัดค้านต่อหัวหน้าสำนักงานอัยการการที่อัยการดำเนินการไม่ฟ้องนั้น อาจยื่นคำร้องคัดค้านทางบริหารได้ ในทางปฏิบัติเมื่อมีคำร้องคัดค้านจะเป็นการกดดันให้หัวหน้าสำนักงานอัยการในอำนาจควบคุมของตน กล่าวคือ หัวหน้าสำนักงาน

ข. การควบคุมและตรวจสอบภายนอกองค์กร

1) การตรวจสอบโดยคณะกรรมการตรวจสอบการฟ้อง⁹⁸

ตามบทบัญญัติใน “Inquest of Prosecution Law” ค.ศ. 1948 มาตรา 1 บัญญัติไว้ว่า มาตรการควบคุมการใช้ดุลพินิจมีวัตถุประสงค์เพื่อธำรงไว้ซึ่งความเป็นธรรมในการใช้อำนาจของอัยการ โดยมีคณะกรรมการควบคุมการใช้ดุลพินิจคอยตรวจสอบถึงความชอบธรรมในการใช้ดุลพินิจไม่ฟ้องของอัยการ คณะกรรมการจะดำเนินการควบคุมการใช้ดุลพินิจของอัยการได้ถึงแม้ว่าจะไม่มีผู้เสียหายมาขึ้นคำร้องก็ตาม โดยคณะกรรมการตรวจสอบการฟ้องนี้เป็นองค์กรอิสระมีอยู่ประจำศาลจังหวัดและศาลจังหวัดสาขา โดยทั้งประเทศมีไม่ต่ำกว่า 200 คณะ แต่ละคณะประกอบด้วยวิญญูชนจำนวน 11 คน ซึ่งเลือกโดยวิธีการจับสลากจากประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียง

⁹⁷ Terutoshi Yamashita. “The Criminal Justice System in Japan : The Prosecution.” UNAFEI 103rd International Training Course. 17 April 1996. p. 16-17.

⁹⁸ ศิระ บุญภินันท์. “การควบคุมดุลพินิจอัยการในประเทศญี่ปุ่นและการนำระบบการควบคุมดุลพินิจอัยการมาใช้ในประเทศไทย”. หน้า 10-11.

ลงคะแนนในการเลือกตั้งทั่วไปในเขตท้องที่ตามเขตอำนาจของอัยการ โดยหากพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องแล้ว เมื่อมีผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษหรือผู้เสียหายในคดีที่มีการสั่งไม่ฟ้องหรือยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการตรวจสอบการฟ้องหรือเมื่อคณะกรรมการได้รับทราบจากเอกสารใด หากคณะกรรมการตรวจสอบการฟ้องออกเสียงเป็นส่วนใหญ่ ก็ให้คณะกรรมการตรวจสอบการฟ้องดำเนินการตรวจสอบได้ โดยคณะกรรมการการจะตรวจสอบว่าการที่อัยการสั่งไม่ฟ้องนั้นเหมาะสมแล้วหรือไม่ ซึ่งคำตัดสินของคณะกรรมการนั้นจะไม่มีสภาพบังคับต่อพนักงานอัยการแต่อย่างใด แต่เมื่ออัยการได้พิจารณาถึงคำวินิจฉัยดังกล่าวแล้ว หากเห็นสมควรอัยการจะมีคำสั่งฟ้องก็ได้⁹⁹

2) การตรวจสอบโดยผู้เสียหาย

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าในประเทศญี่ปุ่นอัยการผูกขาดอำนาจในการฟ้องคดีแต่เพียงผู้เดียว ผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้อง จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้เสียหายไม่ได้มีบทบาทในการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจการสั่งคดีของอัยการโดยตรงด้วยการฟ้องคดีเอง แต่ในคดีที่มีการร้องทุกข์ กล่าวโทษ หรือร้องขอ ให้อัยการแจ้งการไม่ฟ้องต่อผู้ร้องทุกข์ ผู้กล่าวโทษ หรือผู้ร้องขอโดยเร็ว¹⁰⁰ และให้แจ้งเหตุผลในการไม่ฟ้องด้วย¹⁰¹

การให้เหตุผลในการไม่ฟ้องจะระบุเพียงว่า “ชะลอการฟ้อง” “ข้อสงสัยไม่เพียงพอ” หรือ “ไม่เป็นความผิดอาญา” ฯลฯ เท่านั้นไม่เพียงพอ จะต้องให้รายละเอียดคร่าวๆ ด้วย เพื่อให้ผู้ร้องทุกข์ ผู้กล่าวโทษ หรือผู้ร้องขอสามารถพิจารณาดำเนินการตามมาตรการควบคุมดุลพินิจอัยการต่อไปได้ เช่น การร้องต่อคณะกรรมการตรวจสอบการฟ้อง เป็นต้น

การที่พนักงานอัยการไม่ดำเนินการฟ้องนั้นไม่อาจยื่นคำร้องคัดค้านตามกฎหมายการอุทธรณ์ทางบริหารได้ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ร้องทุกข์ ผู้กล่าวโทษ หรือผู้ร้องขอ สามารถยื่นคำร้องคัดค้านต่อหัวหน้าสำนักงานอัยการได้ ในทางปฏิบัติเมื่อมีการยื่นคำร้องคัดค้านดังกล่าวจะเป็นการกดดันให้หัวหน้าสำนักงานอัยการใช้อำนาจควบคุมของตนเข้าตรวจสอบการไม่ฟ้องนั้น¹⁰²

⁹⁹ อติสร ไชยคุปต์. (2542). “ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งไม่ฟ้องคดีอาญา.” หน้า 345-349.

¹⁰⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 260 (การแจ้งการจัดการคดีต่อผู้ร้องทุกข์ ฯลฯ).

¹⁰¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 261 (การแจ้งเหตุผลของการไม่ฟ้องต่อผู้ร้องทุกข์ ฯลฯ).

¹⁰² อติสร ไชยคุปต์. เล่มเดิม. หน้า 350.

3) การตรวจสอบโดยศาล (วิธีพิจารณาถึงการฟ้อง)¹⁰³

เป็นมาตรการเฉพาะสำหรับการสั่งไม่ฟ้องความผิดบางประเภท กล่าวคือ คดีความผิดเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบของข้าราชการ หรือความผิดเกี่ยวกับการใช้กำลังหรือการกระทำความรุนแรงของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย¹⁰⁴ และมาตรา 45 ของกฎหมายการป้องกันการกระทำการล้มล้างรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1952 ถ้าอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาตามฐานความผิดดังกล่าวมาแล้ว บุคคลผู้ซึ่งได้ยื่นคำร้องเรียนอัยการ อาจยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดที่สำนักงานอัยการนั้นประจำอยู่เพื่อให้รับคดีเข้าสู่การพิจารณาได้¹⁰⁵ โดยให้ยื่นคำร้องต่ออัยการที่ดำเนินการไม่ฟ้องภายใน 7 วัน นับแต่ได้รับแจ้งคำสั่งไม่ฟ้อง¹⁰⁶

หากอัยการเห็นว่าคำร้องมีเหตุผลก็ให้อัยการยื่นฟ้อง¹⁰⁷ หากเห็นว่าไม่มีเหตุผลภายใน 7 วัน นับแต่รับคำร้อง ให้ทำความเห็นพร้อมด้วยเอกสารและพยานหลักฐานส่งต่อศาล พร้อมระบุเหตุผลในการสั่งไม่ฟ้อง¹⁰⁸

ขั้นตอนไปศาลจะทำการพิจารณา ซึ่งการพิจารณาและพิพากษาของศาลให้ทำเป็นองค์คณะ¹⁰⁹ ซึ่งศาลอาจให้ผู้พิพากษาในคณะหรือผู้พิพากษาศาลแขวงสอบสวนข้อเท็จจริงได้¹¹⁰

เมื่อศาลพิจารณาคำร้องแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งออกเป็น 2 ลักษณะดังนี้

ก. ยกคำร้องเมื่อคำร้องนั้นไม่เป็นไปตามรูปแบบที่กฎหมายกำหนด หรือเมื่อยื่นคำร้องภายหลังสุดระยะเวลายื่นคำร้อง หรือเมื่อคำร้องไม่มีเหตุผล¹¹¹

ข. หากคำร้องมีเหตุผล ให้ทำการพิจารณาได้ในศาลที่มีเขตอำนาจ¹¹²

¹⁰³ วิธีพิจารณาถึงการฟ้อง “เป็นคำที่นายศิระ บุญกินนทร์ แปลจากภาษาญี่ปุ่น Junkiso Tetsuzuki ปรากฏใน กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ และคณะ, โครงสร้างกระทรวงยุติธรรมและงานอัยการญี่ปุ่น, น.165. (ดู ธีระยุทธ รอดเจริญ, (2551). มาตรการตรวจสอบดุลพินิจในการสั่งคดีอาญาของพนักงานอัยการ. หน้า 53-54).

¹⁰⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น, มาตรา 193-196.

¹⁰⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น, มาตรา 262.

¹⁰⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น, มาตรา 262 (2), ระเบียบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น (keiji soshou hou kisoku) มาตรา 169.

¹⁰⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น, มาตรา 264.

¹⁰⁸ ระเบียบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น, มาตรา 171.

¹⁰⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น, มาตรา 265.

¹¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น, มาตรา 265(2). ระเบียบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น, มาตรา 302.

¹¹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น, มาตรา 266(1).

¹¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น, มาตรา 266(2).

ทั้งสองกรณีนี้ หากศาลอนุญาตตามคำร้อง ให้ทำการพิจารณาได้ในศาลที่มีเขตอำนาจ ศาลก็จะสั่งแต่งตั้งทนายความเป็นผู้ว่าความโดยมีอำนาจหน้าที่อย่างเดียวกับอัยการ¹¹³

เมื่อได้ศึกษาหลักการดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนการพิจารณาของประเทศญี่ปุ่นดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่าในการกระบวนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนการพิจารณาของประเทศญี่ปุ่นนั้นมีการคำนึงถึงหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 39 ซึ่งมีบทบัญญัติว่า “บุคคลไม่ต้องรับผิดทางอาญาสำหรับการกระทำ...ซึ่งเขาได้รับการปล่อยตัว หรือเขาไม่ต้องตกอยู่ในความเสี่ยงภัยสองครั้ง” (no person shall be held criminally liable for an act...of which he has been acquitted, nor shall he be placed in double jeopardy) บทบัญญัตินี้เป็นเรื่องหลักของการห้ามดำเนินคดีซ้ำ ซึ่งญี่ปุ่นรับเอามาจากกฎหมายแองโกลอเมริกัน แต่ญี่ปุ่นได้ใช้ในความหมายที่ขยายความมากกว่า¹¹⁴ จากวัตถุประสงค์ของมาตรา 39 นี้ได้ส่งผลให้เกิดแนวความคิดพื้นฐาน (Basic Concept) ของหลักความเป็นเอกภาพและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคดี (unity and identity of cases) ขึ้น¹¹⁵ ซึ่งอาจรวมเรียกว่าความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (identity, identitat, edem res) อันหมายถึงคดีนั้นมีความเป็นหน่วยเดียว (Unitary) ในทางกฎหมาย¹¹⁶

แนวความคิดดังกล่าวนี้มีผลในทางกฎหมายในการดำเนินการสอบสวนฟ้องร้องคดีในชั้นเจ้าพนักงาน กล่าวคือ หากในคดีใดมีการสอบสวนฟ้องร้องหรือพิจารณาพิพากษาแล้วก็จะมีผลขยายไปทั่วทั้งคดีนั้นๆ ทั้งหมดที่จะห้ามมิให้มีการสอบสวนฟ้องร้องหรือพิจารณาพิพากษาคดีนั้นอีก แม้ว่าในความเป็นจริงจะมีการสอบสวนฟ้องร้องหรือพิจารณาพิพากษาเพียงส่วนหนึ่งของคดีเท่านั้น ซึ่งเรียกผลทางกฎหมายดังกล่าวนี้ว่า ความแบ่งแยกไม่ได้ของการสอบสวนฟ้องร้อง หรือความแบ่งแยกไม่ได้ของการพิจารณา (indivisibility of the prosecution or the indivisibility of the trial)¹¹⁷ ผลของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคดีนี้ได้ส่งผลในทางกฎหมายต่อการถอนฟ้อง การจับกุม การควบคุม และอื่นๆ ทำนองเดียวกันนี้ ให้มีผลกระทำได้เพียงครั้งเดียวด้วย¹¹⁸ เพราะคดีนั้นๆ มีความเกี่ยวพันในแง่ที่เป็นเนื้อหาเดียวกัน กล่าวคือ คดีที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

¹¹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น, มาตรา 268.

¹¹⁴ Shigemitsu Dando, op. cit., footnote 54, p. 136. และดู สมศักดิ์ ประกอบแสงสว. เล่มเดิม. หน้า 75-76.

¹¹⁵ Ibid. p. 135.

¹¹⁶ Ibid. p. 132.

¹¹⁷ Ibid. p. 133-134.

¹¹⁸ Ibid. p. 132.

จะต้องมีองค์ประกอบสองประการคือ ความเป็นหนึ่งเดียวของบุคคล (Identität der Person; subjective Identität) และความเป็นหนึ่งเดียวของข้อเท็จจริงที่ประกอบขึ้นเป็นความผิด (Identität der Tat; objektive Identität)¹¹⁹ นอกจากนี้ยังได้ก่อให้เกิดผลในทางกฎหมายเรื่องหลักการแบ่งแยกไม่ได้ของการร้องทุกข์ขึ้น (Unteilbarkeit des Strafantrags) ซึ่งหลักนี้มีความสำคัญเป็นพิเศษอย่างมากต่อเรื่องการร้องทุกข์ในความผิดที่จะต้องมีการร้องทุกข์ก่อน (ความผิดต่อส่วนตัว) ผลของหลักการแบ่งแยกไม่ได้ของการร้องทุกข์ ก็คือ การร้องทุกข์หรือการถอนคำร้องทุกข์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวพันกับส่วนหนึ่งของความผิดอาญาอันเดียวกัน แต่ผลของการร้องทุกข์ส่วนเดียวนี้จะขยายไปถึงทั่วทั้งหมดยของความผิด และเมื่อมีคำร้องทุกข์หรือถอนคำร้องทุกข์ที่เกี่ยวพันกับผู้ร่วมกระทำความผิดคนหนึ่งหรือหลายคนในคดีที่ต้องมีคำร้องทุกข์ คำร้องทุกข์หรือการถอนคำร้องทุกข์นั้นก็จะมีผลถึงผู้ร่วมกระทำความผิดคนอื่นๆ ในคดีเดียวกันด้วย ทั้งนี้เพราะคำร้องทุกข์บรรจุข้อเท็จจริงของความผิดไม่ใช่ข้อกล่าวหาต่อผู้กระทำความผิดที่ระบุเอาไว้¹²⁰ ซึ่งผลดังกล่าวนี้เป็นวัตถุประสงค์ของหลักการแบ่งแยกไม่ได้ของการร้องทุกข์¹²¹

แนวความคิดในเรื่องหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำยังได้ส่งผลทางกฎหมายก่อให้เกิดหลักความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคดีขึ้น ซึ่งรวมไปถึงการสอบสวนฟ้องร้องคดีด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ทำให้การสอบสวนฟ้องร้องในคดีเดียวกันจะแบ่งแยกออกไปสอบสวนฟ้องร้องหลายครั้งไม่ได้ตามหลักความแบ่งแยกไม่ได้ของการสอบสวนฟ้องร้องในคดีเดียวกัน และในคดีที่ต้องมีคำร้องทุกข์คดียุติการนั้นก็ห้ามการร้องทุกข์หลายครั้งในคดีเดียวกัน เพราะการร้องทุกข์เพียงส่วนหนึ่งของคดีก็มีผลครอบคลุมถึงทั่วทั้งหมดยของคดี ทำให้มีการสอบสวนฟ้องร้องเพียงครั้งเดียว นอกจากนี้การจับกุมและการควบคุมก็สามารถจะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในชั้นสอบสวนฟ้องร้องเพราะผลของหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำตามรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่น มาตรา 39 ดังกล่าวนี้เอง โดยในการปฏิบัติอัยการจะเป็นผู้ควบคุมตรวจสอบการสอบสวนฟ้องร้องตั้งแต่ชั้นเริ่มต้นสอบสวน และเมื่อพบว่ามี การสอบสวนฟ้องร้องในคดีเดียวกันอยู่แล้ว อัยการต้องสั่งระงับคดีทันที เพราะไม่มีเงื่อนไขให้อำนาจสอบสวนฟ้องร้องต่อไป จึงอาจกล่าวได้ว่าการดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานของญี่ปุ่นเป็นกระบวนการเดียวกันโดยผลของหลักความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคดี ซึ่งทำให้ไม่มีการแบ่งแยกการดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงานในคดีเดียวกันออกไป¹²²

¹¹⁹ Ibid. p. 134.

¹²⁰ Ibid. p. 325-326.

¹²¹ ซึ่งหลักนี้นำไปใช้กับการกล่าวโทษ การร้องขอ และการปรักปรำตนเองด้วย (ดู สมศักดิ์ ประกอบ แสงสว. เล่มเดิม. หน้า 76).

¹²² สมศักดิ์ ประกอบแสงสว. เล่มเดิม. หน้า 77.

จากการที่ได้ศึกษาถึงหลักเกณฑ์การห้ามดำเนินคดีซ้ำ และการนำหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำไปใช้กับการดำเนินคดีในชั้นก่อนการพิจารณาในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่นดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว ทำให้เห็นว่า หลักการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำในปัจจุบันนั้นถือเป็นหลักกฎหมายที่สำคัญต่อกระบวนการดำเนินคดีทีเดียว โดยในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่นได้เห็นถึงความสำคัญของหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำ โดยได้นำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ อันเป็นกฎหมายสูงสุดทีเดียว ดังนั้น ทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่นจึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความซ้ำซ้อนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของทั้งองค์กรพนักงาน และศาล นอกจากนี้ ยังได้เข้ามาช่วยคุ้มครองมิให้ผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลยต้องเดือดร้อนหลายครั้งในการกระทำความผิดเพียงครั้งเดียวในการต้องถูกดำเนินคดีอาญาอันเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล ผู้ถูกกล่าวหาให้ต้องได้รับความกระทบกระเทือนจนเกินสมควรไม่ว่าจะอยู่ในขั้นตอนใดของกระบวนการดำเนินคดีก็ตาม

โดยในบทต่อไปผู้เขียนจะศึกษาเกี่ยวกับหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำตามกฎหมายไทยว่ามีหลักเกณฑ์และสาระสำคัญอย่างไรบ้าง มีบัญญัติไว้ในกฎหมายใดบ้างหรือไม่ นอกจากนี้ ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ปัญหาการดำเนินคดีอาญาโดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ในการได้สวนข้อเท็จจริงเพื่อดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ว่ามีปัญหาเรื่องการดำเนินคดีอาญาซ้ำ และในการปฏิบัติงานนั้นเกิดปัญหาเรื่องความซ้ำซ้อนกับองค์กรที่มีอำนาจดำเนินคดีอาญาองค์กรอื่นบ้างหรือไม่ อย่างไร โดยผู้เขียนจะเสนอแนะเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อไป และเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพสูงสุดและเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาให้ต้องได้รับความเดือดร้อนหลายครั้ง